

FØRSTE STEG

NR. 4 / 2023

Et tidsskrift for barnehagelærere
fra Utdanningsforbundet

TEMA MANGFOLD

HVA ER MANGFOLD?

Tre ulike måter å forstå det på.

Livslang læring

«Kunnskap er makt», sa den britiske filosofen Francis Bacon allerede på 1600-tallet. Kunnskap gir deg mulighet til å ta bedre beslutninger, å forstå komplekse problemstillinger og å kunne påvirke andre. Nettopp å bruke kunnskap til å ta bedre beslutninger har de gjort i Midtstuen Kanvas-barnehage. Den har vært med i et forskningsprosjekt med mål om å finne ut hvordan barnehagelærere med mastergrad kan brukes for å utvikle barnehagen. Forskningen har gitt resultater.

De ansatte observerte barnehagelektor Gro Walø-Larsen mens hun jobbet. Hun knyttet det de ansatte observerte, til relevant forskning, og sammen kom de frem til hva de ville endre på. Det førte til nye rutiner rundt måltidet og i garderoben. De ansatte ble også mer bevisst på hvordan de selv var. – Ansatte med mastergrad har et «open mindset» som kan gi oss noen aha-opplevelser, som kan få oss ut av fastlåste mønstre, sier leder Lene Kjeldsaas i Kanvas kompetanse.

Også regjeringen ønsker mer kompetanse i barnehagen. Målet er 60 prosent barnehagelærere innen 2030 mot 43 prosent i dag. Interessen for å jobbe i barnehagen har gått ned blant unge mellom 15 og 25 år de siste årene, viser tall fra Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse. Det er urovekkende. Det samme er tallet for søkere til barnehagelærerutdanningene. Det gikk ned med 16,5 prosent fra 2022 til 2023. En annen som vil ha mer kunnskap, er Reidar Syvertsen i Rødberg barnehage.

Han er nyutdannet barnehagelærer i en alder av 61 år. Nå er målet en master i barnehageledelse. Reidar har jobbet flere år i barnehage, men ønsket mer kunnskap for å kunne gi en faglig begrunnelse for det han gjorde.

I dag knytter vi uttrykket «kunnskap er makt» nettopp til verdien av utdanning og livslang læring. Barnehagelærere med master blir tryggere som fagpersoner og tør å argumentere for hva som er god praksis, viser en studie fra OsloMet. Utdanning og kunnskap gjør at barnehagelærerne får mot til å delta i den offentlige debatten. Derfor er det

viktig å gjøre det attraktivt å ta barnehagelærerutdanning både for ungdom og for de som allerede jobber i barnehagen. Det må også gi uttelling i oppgaver og lønn å ta en mastergrad. Det er bra at det nå jobbes med en strategi for økt rekruttering av lærere til barnehage og skole. Kunnskap er viktig for å kunne påvirke hva som er en god barnehage. Jo mer kunnskap, jo mer makt. Francis Bacons ord er fremdeles gjeldende – mer enn 400 år etter.

«Kunnskap er viktig for å kunne påvirke hva som er en god barnehage.»

Line

Line Fredheim Storvik

ansvarlig redaktør
line@utdanningsnytt.no

SIDEN SIST

har redaktør Line Fredheim Storvik holdt innlegg på Fagpressedagen om hvordan Første steg har utviklet tidsskriftet gjennom flere år. Et utviklingsarbeid som også ga oss den gjeve Fagpresseprisen i år og førte til nominasjon til Den store journalistprisen. Foto: Wenche Schjønberg

FØRSTE STEG

NR. 4 / 2023

Ansvarlig redaktør
Line Fredheim Storvik
line@utdanningsnytt.no
93 04 20 94

ANNONSEKONTAKT
Grethe Ånerud, HS Media AS
utdanning@hsmedia.no
62 94 69 04 / 92 83 68 30

MEDLEMSSERVICE
Spørsmål om abonnement og bladordningen, adresseendringer og Min side:
medlem@udf.no
24 14 20 00
For medlemmer: udf.no/min-side

Ikke medlem, men ønsker abonnement? Send e-post til: abonnement@utdanningsnytt.no

KONTAKT OSS
forstesteg@udf.no
Post: Første steg, Utdanningsforbundet, Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 17, Oslo
På nett: utdanningsnytt.no/forste-steg

GRAFISK DESIGN
Mediamania
mediamania.no

TRYKK
Ålgård Offset AS
Opstadveien 7, 4330 Ålgård
ISSN 1504-1891

Bekreftet opplag: 31 341 ifølge Fagpressens Mediekontroll
Utgiver: Utdanningsforbundet
Utgivelsesdato: Første steg nr. 4 2023: 1. desember
Første steg er medlem av Fagpressen og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaktøren. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.
Stoff i tidsskriftet kan bare gjengis etter tillatelse fra redaktøren og med kildehenvisning.
Vi forbeholder oss retten til å lagre og utgi stoffet i elektronisk form fra vårt redaksjonsarkiv eller andre databaser som vi har avtale med, herunder å utgi stoffet digitalt.

Forsiden: Pedagogisk leder Marte Endresen Storesund med barna Masahi og Yousef i Gydas vei barnehage.
Foto: Charlotte Wiig

Første steg nr. 1 2024 kommer **8. mars**.

F Fagpressen

14

42

38

Tema: Mangfold

- 14 De endret arbeidsmåte og fikk alle barn med i leken
- 18 Tre ulike måter å forstå mangfold på
- 24 Denne barnehagen jobber med mangfold året rundt
- 28 Ingve kom ut som trans på barnehagens foreldremøte
- 32 – Snakk med barna om ulike kjønn og legninger
- 34 Slik kan du jobbe med mangfold
- 36 Forsker: – Vær bevisst din egne bakgrunn

Reportasjer

- 42 Reidar er 61 år og nyutdannet barnehagelærer
- 46 En lekende villsau gjorde hverdagen bedre
- 50 Å krenke barn: – Jeg har kjent på skam og dårlig samvittighet
- 52 Anne Greve: – Vi må tørre å innrømme feil i barnehagen

Fag og forskning

- 54 Dette er viktig for barns trivsel og helse i barnehagen
Ingvild Åmot og Borgunn Ytterhus
- 58 Viktig å vise barn kjønns mangfold i barnehagen
Vilde Håkansson
- 62 Ledelse er nøkkelen til å inkludere alle barn i barnehagen
Lavdim Alihajdaraj

Meninger

- 70 Vi setter en prislapp på barns psykiske helse
Stine Slåen, Emma Livakovic og Vanja Holm Bergmann
- 72 Første steg – fagtidsskrift eller glanset magasin med gladsaker fra barnehagen? **Solveig Østrem**
- 75 Kontaktforum barnehage: «Kom og se. Saman e jo helt vanlige folk!» **Ann Mari Milo Lorentzen**

HVER GANG

- 2 Leder
- 4 Barnehagen min: Eikely barnehage
- 8 Nyhetsblikk
- 10 Studentblikk
Mohamad Bashir Hejazi
- 13 Styreblikk
Therese Olsen
- 38 Mitt barnehageminne: Tiril Sjøstad Christiansen
- 40 Lekelyst: Lek ved lysbordet
Trude Anette Brendeland
- 49 Jus: Dette er lurt å vite om yrkesskade
Marie Ruud
- 57 Min doktorgrad: Hilde Hjertager Lund
- 66 Nye bøker
- 74 Barnehager verden rundt

SAGT I DETTE TIDSSKRIFTET

«Barn trenger voksne som er til stede og bryr seg – og som ikke bagatelliserer.»

TIRIL SJÅSTAD CHRISTIANSEN, SIDE 38

Les flere saker fra barnehagen på utdanningsnytt.no/forste-steg

Følg oss på [@forstesteg](https://twitter.com/forstesteg)

MIN SIDE FOR
MEDLEMMER
udf.no/min-side

**«JEG SYNES DET ER FINT AT BARNA
FÅR MED SEG GODE VERDIER VED
AT DE SYNGER BORDVERS, GÅR I
KIRKEN OG FÅR HØRE
FOTELLINGER FRA BIBELEN.»**

Her lærer barna bibelhistorie

DRAMATISERING:
Eva Gumeri (4),
Elena Louise Olsen (4),
Van Nun Sung
Thawgn (5) og Ronja
Johansen (4) dramati-
serer bibelfortellingen
om Moses i sivet.

Barnehagen min
Eikely barnehage

Ansatte i den kristne barnehagen Eikely skal **formidle bibelhistorie til barna, men ikke forkynne**. Verken ansatte eller foreldre må være personlig kristne.

TEKST: MERETE SILLESEN
FOTO: MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN

Eikely barnehage i Froland i Aust-Agder eies av Nordmisjon, og målet er å gi barna kunnskap om, erfaringer med og opplevelser med kristen tro og tradisjon.

– Det er fint å kunne ha et kristent alternativ for dem som ønsker det. Det er livssynsfrihet i Norge. Derfor er det fint at kristne barnehager finnes, sier Anita Ravnåsen, som er en av to styrere i barnehagen.

BORDVERS OG KRISTNE SANGER

– Nordmisjon har som visjon å ha et tilbud gjennom hele livsløpet. De ønsker å kunne hjelpe foreldre med å gi trosopplæring i hjemmet, og for å oppnå visjonen er kristne barnehager viktig, sier styrer Anita. Barnehagen skal formidle sentrale deler i kristendommen, samt tradisjoner som høytider, bibelfortellinger og sanger.

– Vi har lov til å synge kristne barnesanger og bordvers, fortelle bibelhistorier og gå i kirken. Det betyr at vi står friere når det gjelder formidling av kristendommen, og samtidig at vi er forpliktet til det på en annen måte enn andre barnehager, forteller styreren.

De ansatte i barnehagen har ulike bakgrunn og ulikt livssyn, men alle er innforstått med at de skal ha respekt for den kristne tro, og at de skal kunne formidle kunnskap om denne til barna. Styreren for-

DANSER MED: Mens prest Øystein Vaaje leser bibelfortellinger i Eikely barnehage, tar Van Nun Sung Thawng (5) seg en dans foran Sander Jørgensen Rydningen (5) (f.v.) og de andre barna.

Eikely barnehage

Barnehagen ligger i Froland i Aust-Agder og vil bidra til å gi barna kunnskap om, erfaringer med og opplevelser med kristen tro og tradisjon.

Barnehagen skal formidle de sentrale deler i kristendommen, samt tradisjoner som høytider, bibelfortellinger og sanger.

Den drives og eies av Normisjon region Agder.

Den har 113 barn i alderen 0–6 år på 6 avdelinger.

«DET ER FINT Å KUNNE HA ET KRISTENT ALTERNATIV FOR DEM SOM ØNSKER DET».

teller at mange kristne familier bevisst velger barnehagen, men den har også barn og foreldre med andre bakgrunner og livssyn.

BIBELSAMLINGER

Bibelsamlingene på liten avdeling ser litt annerledes ut enn bibelsamlingene på stor avdeling.

På småbarnsavdelingen passer fortellinger som *Sauen som gikk seg bort* og *Noahs ark*. Her bruker de ansatte enkle konkreter og forteller på enkelt vis. De har også formingsaktiviteter som en forlengelse av fortellingen, for eksempel å la barna få tove sine egne små sauer etter historien om sauen som gikk seg bort.

På avdelingene for store barn kan de bruke fortellinger fra Bibelen med skikkelig action, som *Jakob i brønnen*, *Daniel i løvehulen* og *Moses i sivet*.

SYNGER MED PRESTEN

Da Første steg besøker barnehagen, er

SKAPELSEN: Tiril Grude (4) viser frem en bok om da Gud skapte verden.

prest Øystein Vaaje på besøk. Barna flokker seg om presten, som leser bibelhistorier fra bøker med mange bilder i. De synger også sanger med bevegelser til, der barna følger ivrig med.

– Det er veldig kjekt å besøke barnehagen, men vanligvis er det den som besøker meg, sier presten.

Til jul drar barnehagen med buss til Froland kirke, hvor barna er med på å fortelle juleevangeliet ved å fylle opp julekrybben med figurer og å synge sanger sammen med presten.

Pedagogisk leder Ragnhild Hurv forklarer at til påske går barnehagen til Menighetssenteret. Der lærer barna at skjærtorsdag var dagen da Jesus vasket disiplenes føtter, og at «skjær» betyr «gjøre ren», og at langfredag var dagen da Jesus døde, og at han stod opp igjen 1. påskedag.

FÅR GODE VERDIER

Barna benker seg rundt bordet sammen med barne- og ungdomsarbeider Siri Nilssen. Maja Grimstad Simonsen (4) forteller at hun kan alle bordversene, og at de av og til synger *Å du som metter liten fugl* på Emil-melodien.

– Vi synger ikke for maten hjemme, men jeg liker å synge, og jeg vet at Gud er i himmelen, fortsetter Tiril Grude (4).

BORDVERS: Tiril Grude (4), barne- og ungdomsarbeider Siri Nilsen og Maja Grimstad Simonsen (4) synger bordverset og takker Gud for at de får spise seg mette igjen.

SAMLINGSSTUND: Prest Øystein Vaaje leser fortellinger om Jesus til barna i Eikely barnehage: Van Nun Sung Thawng (5) (f.v.), Ronja Johansen (4) Tiril Grude (4), Maja Grimstad Simonsen (4), Eva Gumeri (4), Elena Louise Olsen (4) og Sander Jørgensen Rydningen (5) på fanget til pedagogisk leder Ragnhild Hurv.

ALTERNATIV: – Det er fint å kunne ha et kristent alternativt for de som ønsker det, sier styrer Anita Aastveit Ravnåsen (f.v.), styrer Henrietta Louise Clark og pedagogisk leder Ragnhild Hurv i Eikely barnehage.

Hun har både en storebror og en lillebror i samme barnehage, og mamma Kristine Nilsen sier hun er glad barna går i Eikely barnehage.

– Jeg synes det er fint at barna får med seg gode verdier ved at de synger bordvers, går i kirken og får høre fortellinger fra Bibelen, sier Kristine.

Siri forklarer at de akkurat nå har forskjellige bordvers med bilder på veggen ved barnas spisebord. Barna får selv velge sang før hvert måltid. Det er ikke sikkert alle sitter stille, folder hendene eller synger med, og det er helt greit.

– Målet er at skal vi samle oss og roe oss før måltidet. Vi synger en sang som markerer starten på måltidet, og med den sangen takker vi Gud for at vi får lov til å spise oss mette igjen, sier Siri. De synger også andre sanger enn kristne sanger.

LÆRER GJENNOM LEK

Pedagogisk leder Ragnhild sier de er opp-

tatt av å utjevne forskjeller, blant annet ved å servere alle måltider i barnehagen, inkludert frokost. De hjelper familier som strever økonomisk, med å skaffe tøy og utstyr. De lager karnevalskostymer selv for å unngå kjøpepress.

Da styrer Anita finner frem flanellografen og en kurv med utkleddingstøy, blir fire jenter ivrige. Rollene fordeles, der Eva Gumeri (4) får være mamma, Van Nun Sung Thawng (5) storesøster, Elena Louise Olsen (4) den egyptiske prinsessen og Ronja Johansen (4) den onde kongen.

Dramatiseringen av *Moses i sivet* foregår med stor innlevelse. Ragnhild forklarer at barna gjennom skuespill som *Den barmhjertige samaritan* lærer om vennskap og det å hjelpe hverandre.

– Av rekvisita og konkrete bruker vi gjerne det vi har der og da. Kanskje en bibelfortelling blir dramatisert med Duplo-figurer, sier styrer Anita.

ramesil@hotmail.com

NOAHS ARK: Sander Jørgensen Rydningen (5), Othilie Tveit-Mjåvatn (4), Tiril Grude (4), Elena Louise Olsen (4) og Eva Gumeri (4) kjenner godt fortellingen om Noa's ark og leker med figurene.

FORNØYD MOR: Kristine Nilsen har tre barn som går i Eikely barnehage. Hun setter pris på de gode verdiene barna får med seg fra barnehagen.

Brettspill gjør barna flinkere i matte

BARN SOM SPILLER BRETTSPILL, BLIR FLINKERE TIL Å TELLE, legge til og trekke fra og forstå om et tall er høyere eller lavere enn et annet, viser en studie fra Pontificia Universidad Católica i Chile. Barna i studien var mellom tre og ni år og spilte tallbaserte spill som Stigespill og Ludo. Barna spilte brettspill to ganger i uka i rundt 20 minutter over én og en halv måned. Alle barna ble testet i matte før og etter de begynte å spille brettspill, og de ble sammenliknet med barn som ikke spilte i det hele tatt. Resultatene viste at brettspillbarna gjorde det bedre i rundt halvparten av oppgavene de løste etterpå. En av tre ble bedre i matte sammenliknet med de som ikke spilte brettspill. Professor Elin Reikerås ved Universitetet i Stavanger mener slike brettspill kan ha samme betydning for barns matteutvikling som bøker har for leseutviklingen. *(forskning.no)*

– Voksne er så gjerrige med forklaringer. De tror sannheten er skremmende, men da kjenner de ikke barnets grenseløse fantasi.

Karin Fossum (norsk forfatter)

SPØRSMÅL OM ABONNEMENT?

MEDLEM: medlem@udf.no
IKKE-MEDLEM:
abonnement@utdanningsnytt.no

TIPS OSS om ny forskning og nyheter på forstesteg@udf.no

Barn som er hjemme, har mer stresshormon enn barnehagebarn

Hjemmebarna har et høyere nivå av kortisol enn barnehagebarna gjennom dagen, viser en studie fra Åbo universitet i Finland. Finske forskere undersøkte spyttet til 200 barn fordelt på to grupper: en som gikk i barnehagen, og en som var hjemme på dagtid. I spyttet undersøkte de hormonet kortisol, som kroppen skiller ut når vi blir stresset. Forsker Katja Tervahartiala vil ikke konkludere med at det er mer stressende å være hjemme, men sier en forklaring kan være at det er mer rutiner i barnehagen. Rutiner er bra for barn og påvirker stressreguleringen. – Vi la merke til at sovetid, oppvåkningstid og spisetid varierte mer i hjemme-gruppen, sier forskeren. En annen forklaring er at mødrene til de som ble passet på hjemme, oftere hadde symptomer på depresjon.

Det er lurt at små barn lærer å si «bæ» og «mø»

Noen av de første ordene barn lærer, er dyrelyer som «bæ» og «mø». Nå mener forskere at det også kan hjelpe barns utvikling. En av grunnen er at dyrelyer er enkle, ifølge forskere fra Western University i Canada. En annen er at dyrelyer blir gjentatt flere ganger av dyrene. Fordi barn liker dyr og er opptatt av dyrelyer, vil de også være interessert i ord og temaer knyttet til dyr, mener forskerne. Hvis man tidlig oppdager at et barn sliter med å lage dyrelyer, kan det være et tegn på at barnet sliter med språk, ifølge forskerne. *(forskning.no)*

Lavere sykefravær med flere ansatte

Elleve barnehager i Trondheim har testet å ha en ekstra ansatt. Det førte til at sykefraværet gikk ned, viser prosjektet «toppet bemanning». I perioder har sykefraværet i disse barnehagene vært 2,5 prosent lavere enn snittet. Barnehagene melder om at flere folk på jobb bidrar til at ansatte ikke sliter seg ut. Prosjektet er forlenget til høsten 2024. (NTB)

Vil forby flere helsefarlige stoffer i leker

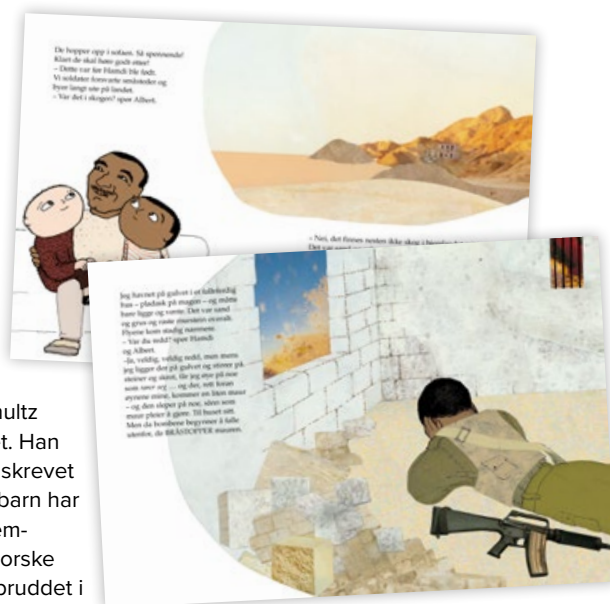
For å gjøre leker til barn tryggere foreslår EU å skjerpe reglene for helsefarlige stoffer i leker. EU ønsker nå et generelt forbud mot stoffer som er hormonforstyrrende eller giftige for spesifikke organer. EU ønsker også å innføre grenseverdier for alle leker og ikke bare for leker beregnet for barn under tre år, eller leker som er beregnet for å putte i munnen. Forslagene er ute til høring i EU, ifølge Miljødirektoratet.

Bruk Albert Åberg til å snakke om krig

Boka Albert Åberg og soldatpappaen kommer nå med en egen leseveileder som foreldre og lærere kan bruke for å snakke med barn om krig. – Snakker vi med barn om krig, kan nyhetene bli mindre skremmende og lettere å håndtere, og barna blir trygghet, ifølge professor Jon-Håkon Schultz ved UiT Norges arktiske universitet. Han forsker på barn og traumer og har skrevet veilederen i boka. Han forteller at barn har mange spørsmål når det skjer skremmende ting. Noen spørsmål som norske 4–5-åringer stilte rett etter krigsutbruddet i Ukraina var: Kan det bli krig igjen i Norge?

Hva skjer med de barna som mister mammaen og pappaen? Hvordan greier de å flykte når det er krig? I veiledere til boka får du vite hvordan du kan snakke med barn om krig og skremmende nyheter og ivareta barn som har opplevd krig. Veilederen er skrevet for lærere som møter barn i alderen fem til åtte år.

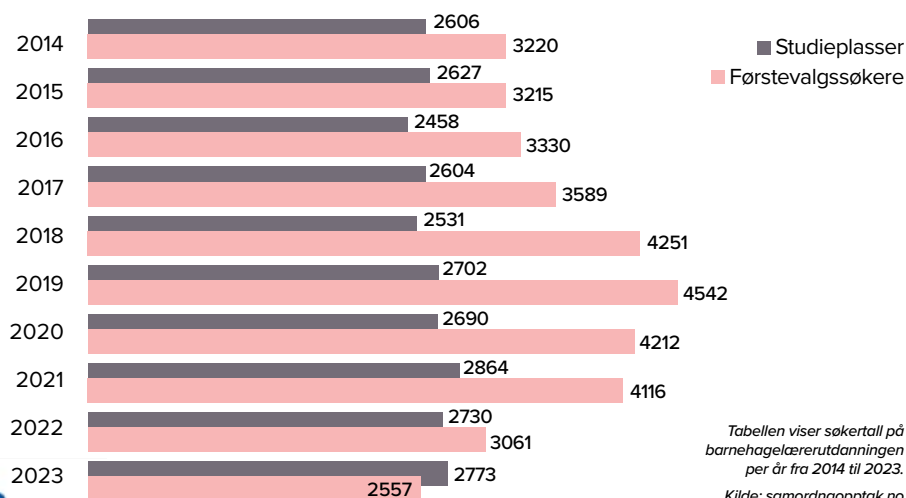

15 prosent

færre meldinger mottok barnevernet i fjor i forhold til i 2017, som var et toppår for aktivitet i barnevernet. Nedgangen er størst i meldinger om barn mellom 0 og 2 år. Det er også stor nedgang i meldinger fra barnehager og skoler. En grunn kan være at man nå må ha samtykke fra foreldrene til å melde inn en sak, med mindre det er mistanke om alvorlig omsorgssvikt. Det kan føre til at barnehager og skoler er blitt mer tilbakeholdne med å melde fra, sier forsker Øivin Christiansen ved Regionalt kunnskapssenter for barn og unge.

Færre vil bli barnehagelærere

Antallet søkere på barnehagelærerutdanningen gikk ned med 16,5 prosent fra 2022 til 2023, viser tall fra Samordna opptak. Toppåret var 2019 da barnehagelærerutdanningene hadde 4542 førstevalgssøkere. I 2023 er tallet nær halvert, til 2557, viser tall fra Samordna opptak.

Tabellen viser søkertall på barnehagelærerutdanningen per år fra 2014 til 2023. Kilde: samordnaopptak.no

Tospråklige barnehagelærere bør oversette barnebøker til sitt eget morsmål. Får tospråklige barn norske barnebøker på førstespråket sitt, kan det gi en stor språkgevinst, **skriver Mohamad Bashir Hejazi.**

Det finnes for lite norsk barnelitteratur på arabisk

Mohamad Bashir Hejazi

barnehagelærerstudent
ved Universitetet i Agder
mohamadbh@student.uia.no
Foto: Lise Marie Holt

”Å lese bildebøker om sinne, sorg eller glede kan hjelpe arabiske barn til å få trøst og støtte i følelsene.

«**H**vis vi vil ha fred i verden, må vi begynne med barna. For når barna blir voksne, er det de som skal styre verden. De skal bestemme over krig og fred.»

Dette sitatet av Astrid Lindgren har rørt meg og inspirert meg. Lindgren-sitatet er hentet fra en tale hun holdt i 1978, da hun vant de tyske bokhandlernes fredspris. Som barnehagelærerstudent har jeg blitt kjent med norsk barnelitteratur. Den er mangfoldig, kreativ og ikke redd for å ta opp følelser. Den er annerledes enn barnelitteraturen i mitt hjemland, Syria. Der er barnebildebøker mye mindre verdsatt enn her i Norge. Denne «oppdagelsen» har gjort meg motivert til å oversette norske barnebøker til arabisk. Det finnes nemlig altfor lite norsk barnelitteratur på det arabiske markedet.

ULIKE BARNESYN

Barnesynet i arabiske land er annerledes enn barnesynet i Skandinavia. I arabiske barnebøker er det et større fokus på oppdragelse, og barna blir sett på som objekter. Norske barnebøker viser et annet barnesyn. Barnet er subjekt, og det er danningen som er i fokus. I arabiske land er ikke barn vant til å snakke om følelser. Å lese

bildebøker om sinne, sorg eller glede kan hjelpe arabiske barn til å få trøst og støtte i følelsene. Barna kan få et språk til å snakke om det de tenker på og føler. Dette igjen kan bidra til færre traumer. «Å dele en smerte er å halvere smerten», har psykologspesialist Frid Hansen ved Borgestadklinikken sagt.

OVERSETTE BARNEBØKER

Jeg mener at tospråklige barnehagelærere bør oversette barnebøker til sitt eget morsmål. De kjenner målgruppen godt, vet hva kvalitetslitteratur er, og kjenner også målgruppen i landene som skal lese boka. Dersom barn fra andre land får norske barnebøker på førstespråket sitt, kan de lese to versjoner av samme bok. Det gir en stor språkgevinst. Vi kan bruke disse bøkene til å ha høytlesning i barnehagen, og vi kan veilede og oppmuntre foreldrene til å lese bøkene hjemme.

I hvert nummer inviterer vi en student til å skrive om et tema han eller hun brenner for.

Bøker til barnehagen!

Lærerik klaffebok!

Pek på bildet, si ordet og løft på klaffene sammen med Mummitrollet og vennene hans! Med denne fargerike klaffeboken kan de aller yngste lære sine 100 første ord.

MUMMITROLLET
- MINE 100 FØRSTE ORD

Samlebok om Kokosbananas!

Fem historier om den lille oppfinneren i en stor og fin gavebok, perfekt for små Kokosbananas-fans! Bonusmateriale: vitser, oppfinnelsekatalog og lær-å-tegne-Kokosbananas.

DEN STORE BOKA OM KOKOSBANANAS
ROLF MAGNE G. ANDERSEN / VICTORIA H. HAMRE

Møt alle Babblarna!

Denne fargerike pappboken er en fin introduksjon til Babblarna-universet, som er laget for å gi bedre språkutvikling hos barn.

HALLOOO BABBLARNA
ANNELI TISELL

Bli med å feire jul med Tassen!

I denne klaffeboken gjør Tassen og familien seg klare for å feire jul når Tassen plutselig forsvinner. Hvor er Tassen?

TASSEN PYNTER TIL JUL
ERIC HILL

En koselig julebok

Petra og mammaen hennes inviterer til romjulselskap, fylt med julemat og leker, tryllekunster og pepperkakehus.

KARSTEN OG PETRA HAR JULESELSKAP
TOR ÅGE BRINGSVÆRD / ANNE G. HOLT

Dachsen feirer sin første jul!

Alt må være perfekt. Men kommer familiens yngste medlem til å like julematen? Hva ønsker den vesle dachsen seg egentlig til jul? Og kommer den til å bli redd for julenissen?

DEN VESLE DACHSEN FEIRER JUL
TUVA FELLMAN OG RONNY BREDE AASE

Norskprodusert lekemagi med sand og vannlek fra Søve

Drømmer dere om et inspirerende uteområde der barn kan utforske og lære?

Med Søves sand- og vannlekesystemer kan barnas kreativitet blomstre. Våre modulbaserte løsninger gir dere fleksibilitet til å starte smått og utvide etter behov.

Våre produkter er vedlikeholdsfrie og har en forventet levetid på over 30 år! Med Søves livstidsgaranti på HPL og aluminium får du varig trygghet og kvalitet i produktene. Invester i kvalitetstid utendørs med Søve.

Finn dine favorittprodukter
ved å scanne QR-koden,
eller besøk sove.no

Walk-and-talk-samtaler i naturen har gitt meg verdifull kunnskap om hva medarbeiderne trenger og motiveres av, sier Therese Olsen.

Medarbeidersamtalene ga resultater

Therese Olsen
styrer i Store Brevik
barnehage i Son
storebrevikbarnehage
@gmail.com
Foto: Smil foto

“
Når vi er ute og går i naturen, både tenker og sanser vi mennesker bedre enn når vi sitter overfor hverandre på et møterom.

Et godt arbeidsmiljø kommer ikke av seg selv, så hvordan kan jeg som leder bidra til et godt arbeidsmiljø? Det krever målrettet arbeid og en leder som vet hvor man vil. Når medarbeiderne forstår hva lederen vil, er det lettere å få til et samarbeidsklima der makten til lederen ikke blir en trussel (Ødegård et al., 2017, s. 83).

BRY SEG

Når man lærer de ansatte å kjenne, blir jobben å lede enklere. Menneskeorienterte ledere har til- lit. Får ansatte oppgaver der de kan utvikle seg, kan det gi økt mestringsfølelse, motivasjon og ny kunnskap. Det kan oppnås gjennom å bygge relasjoner og å veilede.

Organisasjonskulturen påvirkes av de ansattes atferd og hvordan de tenker. Felles normer, verdier og holdninger utvikles over tid, og videreføres til nye ansatte. Kulturen i barnehagen er viktig når det gjelder barnehagens evne til å nå sine mål, omstille seg og leve opp til å være en lærende organisasjon. Kulturen er og viktig for hvor bra de ansatte har det på jobb i barnehagen (Kjeldsaas & Ullmann, 2016, s. 9). Opplever medarbeiderne å føle seg inkludert og bli sett, vil de føle det naturlig å yte noe tilbake.

«WALK AND TALK»-SAMTALER

Hvordan kan jeg få ansatte til å trives og yte sitt

beste for barna hver eneste dag? Jeg bruker medarbeidersamtaler som en relasjonsbygger, også for å bli bedre kjent. Vi gjennomfører medarbeidersamtalene som «walk and talk»- samtaler hver vår. Når vi er ute og går i naturen, både tenker og sanser vi mennesker bedre enn når vi sitter ovenfor hverandre på et møterom. Praten flyter lettere, og gåturen er en avveksling fra hverdagen. Medarbeidersamtalen avsluttes alltid med tilbakemeldinger fra meg som leder. «Walk and talk» har gitt gode resultater. Jeg blir klokere på hva hver ansatt trenger av ros og tilbakemeldinger. Vi får en uformell dialog når vi er ute og går, samtidig som vi har dypere samtaler som berører den enkelte. Begge parter er godt forberedt til samtalen, slik at vi får snakket om temaer som er viktige for hver enkelt ansatt. Tilbakemeldingene fra mine ansatte er unisone: Dette er en form for medarbeidersamtaler de ønsker å fortsette med. Medarbeidersamtalen skal være et løft for den enkelte medarbeider.

Litteratur

Kjeldsaas, L. & Ullmann, R. (2016). *Utviklende ledelse i barnehagen* 2. Oslo: Pedlex AS.
Ødegård, E., Nordahl, J. & Røys, H. (2017). *Alle skal med! Veiledning i den lærende barnehage*. Oslo: Cappelen Damm AS.

I hvert nummer inviterer vi en styrer til å skrive om et tema han eller hun brenner for.

Endret arbeidsmåte og fikk alle barn med i leken

Skal de minoritetsspråklige barna ta del i leken, nytter det ikke med barbiedukker og Ole Brumm. I Jåttå barnehage **gjør enkle ting som silkesjal, pappesker og rasleegg nytten.**

TEKST: GURO WAKSVIK FOTO: MARIE VON KROGH

Iavdeling Bukta setter pedagogisk leder Meron Haile Barka på en samlingssang barna kjenner. De setter seg straks på den røde matta, og lur på hva hun har med seg i dag.

– Se, en eske med rasleegg. Jeg vil ha et blått egg, roper Lovin. Barka synger. Barna stemmer i, mens de rasler med eggene og hermer etter hennes bevegelser. Barka samler sammen eggene og finner fram en kurv med fargerike silkesjal. Barna er ivrige og velger hvert sitt.

– Se, det er akkurat som om vinden blåser i sjalet. Kom nå gjemmer vi oss under sjalet, sier Barka.

Rundt 30 prosent av barna i Jåttå barnehage har minoritetsspråklig bakgrunn. Det har fått stor betydning for det pedagogiske arbeidet. Barnehagen har utviklet og tatt i bruk en inkluderingsmodell.

– Vi synes det er en berikelse å ha minoritetsspråklige barn i barnehagen, og vi ønsker å gi et likeverdig tilbud med høy kvalitet. Skal vi klare å utjevne forskjeller, må vi jobbe systematisk, sier enhetsleder Erlend Norheim i Jåttå barnehage.

– FLERSPRÅKLIGE BARN FALT UTENFOR

Til tross for at de har en stor andel minoritetsspråklige barn, hadde det ikke fått følger for den pedagogiske praksisen, ifølge Carina Lange Moi. Hun er avdelingsleder for 8 av de 16 avdelingene i Jåttå barnehage. Det norske ble fremhevet. Det ville ledelsen gjøre noe

AVDELINGSLEDER:

Bjørghild Hamre erfarer at mindre grupper som er sammen over tid, fungerer fint for å inkludere barn med ulik kulturell bakgrunn.

AVDELINGSLEDER:

Carina Lange Moi er opptatt av at ansatte er genuint interessert i barnas foreldre og deres bakgrunn. Det skaper et godt foreldresamarbeid.

BEVEGELSESLER: Med rasleegg og silkesjal er det lett for pedagogisk leder Meron Haile Barka å få med alle barna i lek uavhengig av kulturell bakgrunn og språkkunnskaper.

med. Barnehagen fikk prosjektmidler fra kommunen.

– Vi jobbet med å bekrefte identiteten til hvert enkelt barn, og brukte det aktivt i det pedagogiske arbeidet. Så hadde vi noe vi kalte barnehagevandring. Virksomhetsleder og avdelingsleder observerte systematisk på avdelingene og så spesielt på leken, forteller Moi.

– Vi så fort et mønster. Flerspråklige barn falt utenfor, forteller Bjørghild Hamre. Hun er avdelingsleder for de andre åtte avdelingene i Jåttå barnehage.

De kontaktet professor Berit Zachrisen ved

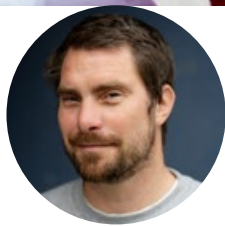
«VI SÅ AT MAJORITETSKULTUREN DOMINERTE LEKEMILJØET. DERFOR BEGYNTE VI Å TILBY LEKEMATERIELL SOM LEGGER TIL RETTE FOR AT ALLE KAN MØTES PÅ SAMME NIVÅ.»

Universitetet i Stavanger (UIS), som hadde tatt en doktorgrad på lek mellom barn med ulike etnisk bakgrunn.

– Vi fikk støtte og kompetanseheving gjennom hennes prosjekt. Vi prøvde ut mye av det hun hadde forsket på, og så at det virket. Det førte til stor motivasjon i personalgruppen, sier Hamre. De lagde en inkluderingsmodell basert på barnehagens egne erfaringer og med støtte fra forskeren.

BYTTE UT LEKENE

Modellen er todelt. I selve fundamentet

JOBBER SYSTEMATISK:

– Skal vi klare å utjevne forskjeller, må vi jobbe systematisk, sier enhetsleder Erlend Norheim i Jåttå barnehage, som har utviklet en egen inkluderingsmodell.

legges det vekt på god kompetanse på lek, og hvordan ansatte møter mennesker fra andre kulturer.

– Vi så at majoritetskulturen dominerte lekemiljøet. Derfor begynte vi å tilby lekemateriell som legger til rette for at alle kan møtes på samme nivå, forteller Moi.

– Vi bruker pappesker, silkesjal, enkle klosser og materiell som ikke er definert på forhånd. Det nytter ikke med barbie dukker eller Ole Brumm, sier Barka. Hun kom selv til Norge fra Chile sammen med familien sin da hun var liten.

«VI ER OPPTATT AV FORELDRENE
KOMPETANSE, OG VIL AT DE SKAL OPPLEVE
AT VI OPPRIKTIG ER NYSGJERRIGE PÅ OG
INTERESSERT I HVEM DE ER.»

– Har vi om Folk og røvere i Kardemomme by, vil de med norsk bakgrunn straks få forsterkelse fra foreldre og besteforeldre, som kjenner historien og kan synge med. Et barn med minoritetsbakgrunn vil ikke få den samme bekreftelsen av sine foreldre. Derfor må vi finne andre måter å presentere det på, sier Moi. Da de hadde om Dyrene i Hakkebakkeskogen, begynte de med å se på bilder av dyrene, slik at barna ble kjent med dem før de leste fortellingen.

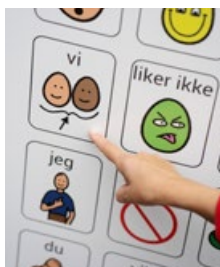
– Det fungerte bra. Vi fikk alle med oss, forteller Barka.

LÆRER SPRÅK GJENNOM LEK

– Har barna tilgang til lek, kommer språket. Men da må leken være noe annet enn den avanserte rolleleken som er avhengig av språk, sier Moi. Pedagoger og assistenter jobber med billedstøtte, og har med seg språksmykker. Et språksmykke inneholder enkle symboler som barna kan peke på for å vise hva de vil.

– Språksmykket er et godt verktøy for barna, uavhengig av om de er minoritetsbarn

LEKER MED SJAL:
Jåttå barnehage har byttet ut Ole Brumm og Pippi-leker med udefinerte materialer som silkesjal og raskelegg, slik at barn som Lovin (t.v.) og Melissa har felles referanser i leken.

GODT VERKTØY:
Språksmykket, som er kort med bilder og ord, er et godt verktøy for alle, uavhengig av bakgrunn.

MANGFOLD: Rundt 30 prosent av barna i Jåttå barnehage i Stavanger har minoritetsspråklig bakgrunn.

INKLUDERENDE LEK: Pedagogisk leder Kirsten Espevik og barna i Jåttå barnehage leker ringleken, som har en fast ramme uavhengig av språk og er lett å komme inn i.

eller ikke, sier Norheim. Etter at inkluderingsmodellen ble innført i 2019, ser de endringer.

– Jeg mener den største endringen handler om holdninger. Til å begynne med var det mange som syntes det var vanskelig, og de kom med kritiske spørsmål. Nå hører vi ikke mer om det. Jeg tror det skyldes at vi ser positive resultater, sier Barka.

RINGLEK

– Ta den ring og la den vandre, fra den ene til den andre.

Pedagogisk leder Kirsten Espevik og barna i avdeling Flaten er samlet til ringlek. Idris har ringen og går et par runder før han legger den i hendene til Anastasia.

– Bevegelsesleker er noe alle kan være med på. Legger vi til rette for tydelig ledelse og klare rammer, skaper vi glede, begeistring, latter og humor. Vi får den gode fellesopplevelsen, sier Hamre.

Hun mener «Bjørnen sover» er et godt eksempel. Den har en fast ramme uavhengig

RINGLEK: Barn i Jåttå barnehage er i full gang med å leke «Ta den ring og la den vandre». Leken er enkel å forstå og inkluderer alle.

av språk, og er lett å komme inn i, også for de minste barna.

– Vi er blitt mer bevisste på gruppesamspill. Tradisjonelt er den voksne midtpunktet. Nå er vi mer opptatt av å synliggjøre ungene for hverandre. Vi har innført planlagte faste lekegrupper for å sikre at alle blir inkludert, sier Moi.

HUMOR, GLEDE OG LATTER

– Før oppstart har vi foreldremøte. Vi er opptatt av foreldrenes kompetanse, og vil at de skal oppleve at vi oppriktig er nysgjerrige på og interessert i hvem de er. Uten genuin undring og interesse tror jeg ikke vi lykkes, sier Moi.

Tilvenningsperioden varer i minst fem hele dager med mulighet til forlengelse.

– I de små gruppene bygger vi videre på det foreldrene forteller i oppstartsfasen. Vi er opptatt av å bringe humor, begeistring, glede og latter inn i gruppene. Gjentatte gode opplevelser sammen med andre over tid er viktig. Du må le sammen mange ganger for å bygge en relasjon, forteller Hamre.

gurowaksvik@hotmail.com

Inkluderingsmodellen

Modellen ble utviklet av pedagoger ved Jåttå barnehage i 2019. Professor Berit Zachrisen ved Universitetet i Stavanger ga innspill underveis i prosessen.

Modellen bygger i hovedsak på:

Kompetanse: De ansatte får bedre kunnskap, ferdigheter og holdninger i møte med mennesker fra andre kulturer, og kompetanse på lek mellom barn med ulike etnisk bakgrunn. De jobber med å bli klar over egne holdninger og verdier og å utvikle kritisk refleksjon.

Rammefaktorer: Hverdagen har en tydelig struktur og forutsigbarhet og ledelse.

Foreldresamarbeid: Ansatte spør etter og anerkjenner barnets kapital og bruker den videre i barnehagen.

Modellen er også opptatt av at:

Barnehagene planlegger og har en ledelse som skal sikre forståelse, mestring, reell samhandling og en felles målsetting blant personalet.

Barna skal ha en felles opplevelse av glede, magi, musikk, lek, spenning og begeistring.

De ansatte synliggjør mangfold for å gi barna identitetsbekreftelse og perspektivutvidelse.

De har små, faste lekegrupper over tid, og aktive, deltakende voksne med en lekende holdning.

TRE ULIKE MÅTER å forstå mangfold på

Pedagogiske ledere har tre ulike måter å møte barn fra ulike kulturer på, viser studie. **Det kan avgjøre hvor lett barna blir inkludert.**

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK ILLUSTRASJON: MADELEINE ANDERSEN

Om studien

Studien *Ulikhet, likhet og mangfold. Pedagogisk ledelse og foreldreskap i kulturelt mangfoldige barnehager* fra Høgskulen på Vestlandet bygger på feltforskning i fire barnehager.

Forskeren har vært deltagende observatør i hver barnehage fra en til to uker og har intervjuet alle styrerne og de pedagogiske lederne.

Forskeren har kommet frem til tre ulike syn på mangfold: ulikhetsfellesskapet, likhetsfellesskapet og mangfoldsfellesskapet.

Mange ansatte i barnehagen har gode intensjoner, men så kan de faktisk bidra til å ekskludere barn og foreldre, sier førsteamanuensis Hilde Hjertager Lund ved Høgskulen på Vestlandet. Hun er sosialantropolog og har i sin doktorgrad sett på hvordan pedagogiske ledere forstår, vurderer og håndterer kulturelt mangfold i barnehagen.

NORSK ER DET NORMALE

Studien bygger på feltforskning i fire barnehager. Lund har vært deltagende observatør og har skiftet bleier og deltatt i måltider, i lek og i de daglige aktivitetene og på møter. Hun har også intervjuet alle styrerne og de pedagogiske lederne i barnehagene. Lund fant frem til at de ansatte forstår kulturelt mangfold på tre måter: som ulikhetsforståelse, likhetsforståelse eller mangfoldsførståelse. I

ulikhetsforståelsen og ulikhetsfellesskapet er de ansatte opptatt av at barn med en annen kulturell bakgrunn er forskjellige fra dem, ifølge studien. Det kan være at barna ikke har med ulltøy i barnehagen, at de har med kjeks i matboksen, eller at foreldrene ikke kan norsk. Det er et syn på mangfold der de ansatte oppfatter det som slitsomt og utfordrende å møte familier med en annen kultur. Dette er en forståelse av at det norske er det normale, og at foreldrene må passe inn i normen, ifølge Lund. Hun har jobbet med flyktninger, i voksenopplæringen og i skolen i tillegg til et år i barnehage.

– Er du opptatt av ulikhetene, vil det være ekskluderende fordi du må bli norsk for å bli inkludert. Alle informantene hadde gode intensjoner. De ville hjelpe foreldre til å håndtere den norske hverdagen og forstå hvilke normer og verdier som gjelder i barnehagen. Utforskingen er at barn og foreldre blir vurdert ut fra sin norskhet, sier Lund.

OPPTATT AV LIKHET

I *likhetsforståelsen* og likhetsfellesskapet er de ansatte opptatt av at alle er like,

«MANGE ANSATTE I BARNEHAGEN HAR GODE INTENSJONER, MEN SÅ KAN DE FAKTISK BIDRA TIL Å EKSKLUDERE BARN OG FORELDRE.»

TRENGER KUNNSKAP: – Ny kunnskap om ulike måter å forstå kulturelt mangfold på kan utvikle barnehagens praksis og bryte ned gruppebaserte fordommer, sier forsker Hilde Hjertager Lund ved Høgskulen på Vestlandet.

«DE ANSATTE ER OPPTATT AV
BARNES BESTE, MEN TØR IKKE
SNAKKE OM KULTURELLE
UTFORDRINGER ELLER RELIGION
FORDI DE ER REDDE FOR Å
TRÅKKE NOEN PÅ TÆRNE.»

TRE ULIKE FORSTÅELSER AV MANGFOLD

Ulikhetsfellesskapet: Alle ansatte er kvinner, og kun to har minoritetsbakgrunn, og barnehagen har flest barn med minoritetsbakgrunn.

Personalet omtaler foreldre og barn med etnisk minoritetsbakgrunn gjerne som «de andre» eller «de med annen kultur». Ansatte er opptatt av de etniske minoritetenes feil, mangler og forskjeller, som at barna mangler ulltøy og skiftetøy og har med nudler i matpakka. Målet for foreldresamarbeidet er å gjøre dem norske.

Likhetsfellesskapet: Her er det kjønnsbalanse i personalet med omtrent halvparten menn og kvinner.

De ansatte er opptatt av at alle barn skal ha samme muligheter og rettigheter uavhengig av bakgrunn. Ansatte mener alle barn skal behandles likt, og legger vekt på barnas beste og enkeltbarnet. De er ikke så opptatt av og neglisjerer barnas kulturelle bakgrunn.

Mangfoldsfellesskapet: De ansatte har ulik sosial og kulturell bakgrunn, og det er større kjønnsbalanse enn i ulikhetsfellesskapet i disse barnehagene. De ser på kulturelt mangfold som positivt og berikende og er opptatt av raushet, anerkjennelse og inkludering. De ansatte er åpne og nysgjerrige og sier: «Vi må snakke med dem og ikke til dem.» De tør å stille spørsmål og er kritiske til egen praksis. De ser på mangfold som en ressurs.

Kilde: Studien Ulikhet, likhet og mangfold. Pedagogisk ledelse og foreldreskap i kulturelt mangfoldige barnehager fra Høgskulen på Vestlandet.

barna blir ikke anerkjent for å være annerledes, og de snakker ikke om de kulturelle forskjellene, ifølge studien. De er opptatt av den norske likhetstankegangen, ønsker ikke konflikter, og ønsker at alle barna skal med i fellesskapet.

– Det er som om ulike kulturer ikke finnes i barnehager med dette synet på mangfold, sier Lund. Hun sier at dette synet kan føre til at barn og foreldre oppfatter seg ekskludert.

– De ansatte er opptatt av barns beste, men tør ikke snakke om kulturelle utfordringer eller religion, fordi de er redde for å trække noen på tærne. Da kommer de heller ikke til kjernen av problemet dersom kulturforskjellen faktisk er der, forteller Lund. I praksis betyr det at ansatte mener det er viktig at alle har med lik matpakke og like klær.

– Verdien om likhet er typisk for norsk utdanning, sier Lund. Barnehager med denne forståelsen hadde ofte et personale

med forholdsvis lik kjønnsbalanse og få eller ingen med flerkulturell bakgrunn.

VIL IKKE VÆRE NORMATIV

Ansatte med en anerkjennende og åpen *mangfoldsforståelse* ser på kulturelt mangfold som mer enn kultur. De inkluderer kjønn, funksjonsnedsettelse, sosial og kulturell bakgrunn, sosiale vansker og diagnoser. Personalet blir oppfordret til å tenke kritisk, diskutere problemer og holde seg faglig oppdatert på mangfold og ledelse, ifølge studien. De ansatte er opptatt av å finne løsninger til det beste for barnet, og forskjeller blir anerkjent og sett på som berikende og ikke et problem, ifølge Lund.

– Ansatte åpner for at det norske og den norske matpakken ikke nødvendigvis er det eneste beste, sier Lund. De ansatte er nysgjerrige, spørrende og åpner opp for ulik mat og ulike kulturer. Noen ganger kan ansatte ta det for gitt at foreldrene ønsker å vise sin kultur, men alle ønsker ikke det, ifølge Lund. Hun sier mangfoldsforståelsen lett kan bli sett på som den «riktige» måten å se mangfold på.

– Jeg ønsker ikke å være normativ, men ønsker å gjøre ansatte bevisst på de ulike forståelsene, fordi 20 prosent av alle barnehagebarn har minoritetsbakgrunn, ifølge tall fra SSB, forteller Lund. Hun påpeker at de ulike forståelsene påvirkes av ressurser, styreren som rollemodell og etterutdanning. I mangfoldsbarnehagene hadde alle de pedagogiske lederne etter- eller videreutdanning i mangfold, ledelse eller andre emner. I ulikhetsbarnehagene hadde ingen av de ansatte det. Det var ingen forskjell på barnehagene i byen og på landet. Lund intervjuet også flyktningforeldre i sin doktorgrad.

– Flyktningforeldrene er opptatt av å lære seg norsk, gå på tur og bli så norske som mulig for å bli anerkjent. Samtidig er de kritiske til norsk oppdragelse og synes

nordmenn skjemmer bort barna, sier Lund.

TRE TYPER LEDERE

Det kommer også frem tre typer ledere i studien av de tre mangoldsforståelsene. *Administratoren* er opptatt av det praktiske, som vaktlister og å få hverdagen til å gå rundt, ifølge studien. En slik leder er ikke så opptatt av diskusjoner om fag og pedagogisk innhold. Denne lederen har ofte en ulikhetsforståelse av mangfold. *Likhetslederen* er lite synlig og opptatt av samarbeid og at alle skal delta i beslutninger. Lederen ønsker at de ansatte skal være venner og ha det koselig, og liker ikke konflikter. *Likhetslederen* har naturlig nok en likhetsforståelse av mangfold. *Refleksjonslederen* er en tydelig leder som stør å stå i konflik-

FORSKER: – Jeg ønsker ikke å være normativ, men ønsker å gjøre ansatte bevisst på de ulike forståelsene av mangfold, sier førsteamanuensis Hilde Hjertager Lund ved Høgskulen på Vestlandet. Foto: HVL

Slik kan du jobbe med mangfold

Bli bevisst egne holdninger og verdier. Å være opptatt av likhet kan føre til at du ikke ser ressursene i barnet og barnets kulturelle bakgrunn.

Vær nysgjerrig og åpen på mennesket. Noen ganger er kulturen viktig, andre ganger er den ikke det. Spør foreldrene hvis det er noe du lurer på.

Vær åpen for og aksepter at det finnes ulike måter å være foreldre på, og ikke bare se på det norske. La barna spise annen mat, og vær fleksibel på leggetider og at barna ikke må gå med ulltøy.

Synliggjør mangfold gjennom mat, bøker og sanger.

Ha ulike type sangleker, og spør gjerne foreldre fra ulike kulturer om de kan lære deg noen.

Unngå å gjøre ting eksotisk. Det bidrar ofte til distanse. Vi trekker ofte frem lavvo og nomadeliv når vi snakker om samene, mens mange samer bor i leilighet i Oslo.

Vær bevisst på hvilke typer leker barnehagen har. Ha udefinerte leker som kan invitere til fantasi. Leker fra populærkulturen, som kaptein Sabeltann, kan ekskludere barn som ikke kjenner ham.

Sørg for at barna får en følelse av identitet, og at alle barna kjenner seg igjen i noe i barnehagen. Det kan være alt fra barnebøker som handler om ulike kulturer, til å utforske ulike kulturer, tradisjoner, klær, mat og språk gjennom aktiviteter. Det kan også være å høre om foreldre kan bidra med mat, musikk eller historier.

Kilde: førsteamanuensis Hilde Hjertager Lund ved Høgskulen på Vestlandet

**«NY KUNNSKAP OM
ULIKE MÅTER Å FORSTÅ
KULTURELT MANGFOLD
PÅ KAN UTVIKLE
BARNEHAGENS
PRAKSIS OG BRYTE
NED GRUPPEBASERTE
FORDOMMER.»**

HØYSKOLEKTOR:

– Barnehagelærerne må tørre å snakke om hudfarge, at vi ser forskjellige ut og kommer fra ulike familier og kulturer, sier Marianne Schram ved DMMH. Foto: Monica Larsen Donovan

ter, og som veileder sine medarbeidere. Lederen er opptatt av at medarbeiderne skal begrunne hvorfor de gjør som de gjør, og ønsker at ansatte skal være kritiske til egen praksis og tørre å diskutere den. Denne lederen hører hjemme i mangfoldsforståelsen.

– Skal du være en mangfoldsleder, bør du være en refleksjonsleder, sier Lund. Hun tok doktorgrad på mangfoldsledelse fordi det finnes lite forskning på mangfold og mellomledere i barnehagen.

– Ny kunnskap om ulike måter å forstå kulturelt mangfold på kan utvikle barnehagens praksis og bryte ned gruppebaserte fordommer, påpeker Lund.

KJENNER SEG IGJEN

Høyskolelektor Marianne Schram ved

Dronning Mauds Minne høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH) kjenner seg igjen i forskningen til Hilde Hjertager Lund.

– Jeg har opplevd ansatte som blir irritert over foreldre som ikke skjønner at barna må ha lag på lag med klær, og ønsker at de skal bli mest mulig norske. Er de ansatte altfor opptatt av å behandle alle barn likt, kan det skje skjult diskriminering, sier Schram. Hun mener det er bedre å snakke med barna om deres familier og bakgrunn enn bare å markere høytider. Da blir mangfold en naturlig del av hverdagen.

– Barnehagelærerne må tørre å snakke om hudfarge, at vi ser forskjellige ut og kommer fra ulike familier og kulturer, sier Schram.

line@utdanningsnytt.no

Hold deg oppdatert på
utdanningsnytt.no/forste-steg

UTDANNINGS**NYTT**

AKTUELLE BØKER: I kjøkkenhagen har barnehagen en egen tegne- og lesestasjon, der Yousef (t.v.) og Masahi kan studere bøker om å så frø, dyrke grønnsaker og lage kompost sammen med pedagogisk leder Marte Endresen Storesund.

Her jobber de med mangfold året rundt

For barna i Gydas vei barnehage er ikke mangfold et tema bare noen uker i året, **men en naturlig del av hverdagen.**

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK FOTO: CHARLOTTE WIIG

Vi jobber med mangfold hver dag året rundt og ikke som et tema noen uker i året, forteller styrer Lisbeth Angelsen i Gydas vei barnehage i Oslo. De snakker ikke om ulike familieformer i planlagte aktiviteter, men når barna selv kommer inn på det i lek eller samtaler.

FÅ TRADISJONELLE LEKER

– Hos oss handler ikke mangfold om hvor du kommer fra, men en respekt for at vi er forskjellige og hvilke kompetanser som bor inni deg. Det er plass til alle uansett hvilken mening de har og hvordan de velger å leve, sier pedagogisk leder Eirin Solberg. Barnehagen har 60 barn fra 20 ulike nasjoner og med ulike behov.

– Alle våre 60 barn er forskjellige, med sine unike kvaliteter, uavhengig av hvor de kommer fra. Vi blir kjent med hverandre gjennom de felles møtene vi har rundt barnehagens materialer, sier styreren. Barnehagen er inspirert av den italienske Reggio Emilia-filosofien, der det fysiske læringsmiljøet skal oppmuntre barna til utforskning og lek. Barnehagen har store åpne rom og barna kan leke på ulike møteplasser og stasjoner.

– Vi er opptatt av at læringsmiljøet tilbyr et mangfold av materialer og verktøy, sier pedagogisk leder Marte Endresen Storesund. Barnehagen har få tradisjonelle leker og få typiske gutte- og jenteleker. Det finnes et fåtall småbiler og dyr. Her finnes ingen familiekrok med dukker. Derimot har de mange gjenbruksmaterialer som barna bruker i leken.

– Hos oss kan en murstein være en baby. Materialene kan bli til hva som helst i barnas lek. Materialene bygger på denne måten en bro mellom barn som ikke

snakker samme språk eller har samme erfaringer, forteller Marte og Eirin.

MÅ HA NOE Å SAMLES OM

I en del av barnehagen har de et naturforskerrom, der barna akkurat nå er veldig interessert i en utstoppet storspove som har flyttet inn. I et annet hjørne har de en malestasjon der barna kan male med ulike farger og teknikker. I en del av konstruksjonsrommet kan barna leke med sylindre i ulike størrelser og farger. Barnehagen har også en kjøkkenhage der barna sår frø og dyrker alt fra neper og rødbeter til gulrøtter, tomater og urter.

– Alle verksteder og stasjoner er formet slik at barna har noe å samhandle rundt. Det er et tredje element som utfordrer tankene deres og skaper et engasjement. Det er da barnas ulikhet kommer frem, og det er da vi blir nysgjerrige på hverandre, sier pedagogisk leder Eirin.

Barnehagen har for eksempel ikke pride som et

SMÅ FORSKERE: – Jeg tror det er en gutt, sier Tycho (t.h.). – Jeg tror det er en jente, sier August når de studerer den utstoppede storspoven sammen med Nora og pedagogisk leder Eirin Solberg i Gydas vei barnehage.

VANNTÅRN: Gydas vei barnehage har barn fra 20 ulike land. Pedagogisk leder Marte Endresen Storesund er opptatt av at Masahi og Yousef (t.h.) skal lære om mangfold gjennom lek og utforskning.

I KJØKKENHAGEN: Masahi (t.v.) og Yousef sår og høster et mangfold av grønnsaker som neper og rødbeter sammen med pedagogisk leder Marte Endresen Storesund.

ANSATTE: – Materialene vi har i barnehagen, bygger en bro mellom barn som ikke snakker samme språk eller har samme erfaringer, forteller styrer Lisbeth Angelsen (t.h.) og de pedagogiske lederne Marte Endresen Storesund og Eirin Solberg (t.v.) i Gydas vei barnehage.

måneds-tema, men når barna kommer og forteller at de har sett regnbueflagg, snakker de ansatte med barna om det.

– Barn spør av nysgjerrighet og vitebegjær. Vi tar barns naturlige nysgjerrighet på alvor, og da vil det være naturlig å reflektere med barna om regnbueflaggene, sier Eirin.

De har også bilder av flere familieformer på veggene og bøker med ulike familiesammensetninger.

«ALLE BARN SKAL FINNE NOE I MILJØET DE KAN KJENNE SEG SELV IGJEN I, FOR EKSEMPEL EN KARAKTER I EN BOK.»

– Alle barn skal finne noe i miljøet de kan kjenne seg selv igjen i, for eksempel en karakter i en bok, sier Marte. De ansatte er opptatt av at de ikke selv skal være formidlere av ulike tema, men snakke om det når barna selv bringer det på banen.

– Det er nyttig for oss å kjenne bakgrunnen til barna for å kunne møte dem der de er. For eksempel hvis et barn kommer i en fantastisk kjole fordi det er hjemlandets nasjonaldag, sier Marte.

INGEN FASIT

– Det finnes ingen fasit i hvordan man skal jobbe med mangfold. Mangfold er ikke et produkt, men et pro-

SPEILSTASJON: Eivor (t.h.) og Ada leker med speil i ulike former og fasonger i barnehagen, som har få tradisjonelle leker.

sessarbeid som varer livet ut. Det handler om å lytte til hverandre, være påkoblet og utfordre hverandres tanker, sier Eirin. Hun sier mangfold handler om å ha et læringsmiljø som støtter alle barns interesser.

KJENNER SEG IKKE IGJEN

Ansatte i Gydas vei barnehage i Oslo kjenner seg ikke helt igjen i de tre beskrivelsene av mangfold som kommer frem av studien ved Høgskolen på Vestlandet, men håper de fleste ser på mangfold ut fra mangfoldsfellesskapet. De synes de tre beskrivelsene er lite dekkende for å beskrive mangfold i barnehagen.

– Da jeg først leste gjennom de tre beskrivelsene, tenkte jeg at likhetsfellesskapet kanskje var der jeg passet inn, frem til jeg kom til den delen om neglisjering av kulturer. Det håper jeg da virkelig ikke jeg gjør, sier Marte.

– Barns matpakker kan være en god inngang til samtaler. Hva du liker, eller ikke liker. Vi lærer om hverandre i alt vi gjør, og vi lærer at vi er forskjellige, og at det er helt greit, påpeker Eirin.

line@utdanningsnytt.no

GARTNERE: Yousef (t.v.) og Masahi lærer om mangfold på mange ulike måter i barnehagen, som at betar kan ha mange ulike farger.

ANNONSE

Ta med hele barnehagen til Malawi!

Nytt og variert pedagogisk opplegg fra FORUT tilpasset rammeplanen.

Bli kjent med femåringen Hamphless fra Malawi.

Ny barnemusikk fra Silje og Maria

FORUT
Barneaksjonen

Informasjon og påmelding på forut.no/barn

INGVE I 2013: Opplevelsen av at noe «skurret», var som en konstant undertone i livet, beskriver Ingve. Det medførte stress, slitenhet og tilbakevendende depresjoner.

Når **mamma** vil ha skjegg

Da Ingve Borgen (36) kom ut som trans på barnehagens foreldremøte, **snudde hen et vanskelig tema til noe naturlig og enkelt.**

TEKST: **MARTHE INGEBORG HAMMER**
FOTO: **MARTHE INGEBORG HAMMER OG PRIVAT**

Med åpenhet og ærlighet kan det bli mindre skummelt for både voksne og barn. Om du presenterer ting til barn som om det er normalt, vil de akseptere det som normalt, sier Ingve.

Ingve bor i Trondheim sammen med samboer og to barn. I mange år forsøkte Ingve å fungere som kvinne. Hen giftet seg og fikk barn, men kjente seg aldri helt komfortabel i rollen. I fjor startet hen på hormonbehandling for å bli mer maskulin. Når Ingve nå ser tilbake på livet

med nye briller, ser hen mange tegn på at hen alltid har vært trans.

HVISKELEKEN ER IKKE GUNSTIG

– Hadde du spurt meg i 2013 hvilket kjønn jeg var, så ville jeg sagt at jeg var en kvinne. At tanken på om jeg kanskje kunne være noe annet, stadig kom tilbake, var ikke noe jeg klarte å forholde meg til den gangen, forteller Ingve. Hen hadde venner og fritidsinteresser, og fra utsiden så det ut som at hen levde et helt vanlig liv.

– Ingen, ikke jeg selv en gang, var klar over hvor mye usikkerhet og hvor mange ubesvarte spørsmål jeg bar inni meg.

Da barnehagen inviterte til foreldremøte i barnehagen, ba Ingve om ordet. Ved å være åpen om sin kjønnsidentitet ønsket hen å fremme kunnskap og veilede i hvordan man kan snakke med barna.

– Kunnskap motvirker diskriminering og fremmer respekt. En tur innom kommentarfeltet til de største avisene kan skremme hver og en, og betydningen av å arbeide med holdninger tidlig blir enda mer tydelig, mener Ingve. Hen mener alle som er i samhandling med barn, må ha kunnskap om hvordan man skal snakke med dem om kjønnsidentitet.

BARN AKSEPTERER ULIKHET

– Ved å snakke barnas språk, med enkle og

Kjønnsinkongruens

Det betyr at du ikke identifiserer seg med kjønn du blir tildelt ved fødsel. *Inkongruent* betyr «manglende samsvar».

Noen barn med kjønnsinkongruens opplever kjønnsdysfori: en følelse av ubehag knyttet til kropp og kjønn, allerede i ung alder. Barnet trenger ofte mye støtte og forståelse i dette.

Både barnet og foreldrene har rett på oppfølging av kvalifisert helsepersonell.

Kjønnskreative barn

Omtrent to til fem prosent av alle barn leker med kjønnsuttrykk. Det behøver ikke bety at barnet har en annen kjønnsidentitet.

Kjønnskreativ betyr at barn skal få være kreative, utforskende og nysgjerrige på eget kjønn, som å gå i kjole selv om barnet er gutt.

Kilde: barnevernspedagog og sexolog Silje H. Akø, Aleris

**«OM DU PRESENTERER
TING TIL BARN SOM
OM DET ER NORMALT,
VIL DE AKSEPTERE DET
SOM NORMALT.»**

ÅPEN OM KJØNN:
Ingve Borgen (36) fortalte på foreldremøte i barnehagen at hen er født som kvinne, men har startet hormonbehandling for å bli mer maskulin.

SNAKKET MED

BARNA: Ingve og samboeren snakker mye med barna om at mamma er trans. – Presenterer man ting til barn som om det er normalt, vil de akseptere det som normalt, forklarer Ingve.

forståelige ord, kan kjønnsinkongruens ufarliggjøres, for barn er gode på å akseptere ulikhet, påpeker Ingve. Kjønnsinkongruens betyr at du ikke identifiserer deg med kjønn du ble tildelt ved fødsel. Ingve definerer seg som ikke-binær. Det betyr at hen opplever seg selv som en mellomting mellom mann og kvinne. Hen lener mot den maskuline siden, og kaller seg derfor transmaskulin.

– Barn snakker sammen. Det vil være naturlig at våre barn forteller om min prosess til andre barn i barnehagen. Det blir litt som en hviskelek, mener Ingve. Hen skrev et manus og øvde i bilen på vei til møtet. Heldigvis kunne samboeren være med. De har et barn sammen. Samboeren er svært støttende, og når noen spør om hans mening, svarer han at han selvfølgelig er like glad i Ingve uansett. Ingve har også et barn til med sin tidligere mann.

– Underveis i møtet var jeg forberedt på ne-

gative reaksjoner, sinte ansikter eller folk som snudde seg bort. I stedet ble jeg møtt med nikk, smil, oppmuntrende kroppsspråk og en tydelig vennlig interesse fra flertallet, forteller Ingve.

Noen dager etter møtet ble Ingve stoppet av et barn i barnehagen som spurte hvorfor hen ikke ville være kvinne mer. Da forsto Ingve at familien hadde snakket om dette hjemme, og hen sendte en melding til foreldrene, hvor hen takket for at de hadde snakket med barnet sitt. Svaret gledet Ingve stort: «Du gjør det jo enkelt for oss.»

LA UT VIDEO PÅ TIKTOK

I etterkant av foreldremøtet la Ingve ut en video på sin TikTok-profil @transinginthedark. Videoen viser at behovet for kunnskap er stort. På kort tid fikk videoen over 300 000 visninger. En lærer spør om hun kan vise filmen i en samfunnsfagtime på barneskolen, en annen spør om hen har råd til hvordan man kan introdusere barn i barnehagen til kunnskap om at det finnes flere kjønn. Andre spør om bruk av ulike pronomen. Ingve forteller at barna fortsatt sier

«DET ER IKKE MYSTISK Å VÆRE TRANS. TRANSPERSONER HAR FUNNES I ALLE KULTURER TIL ALLE TIDER.»

LA UT PÅ TIKTOK: I TikTok-videoen sin sier Ingve: «Om ungene deres stusser, kan dere si: Ja, Ingve er mamma-en til (navn1) og (navn2). Alle trodde at hen var en dame, men de tok feil. Siden hen ikke føler seg som en dame, vil hen ikke se ut som en dame heller.»

«mamma» – og at det er helt greit. For Ingve er jo mammaen deres.

MAMMA BLIR «PAPI»

Ingve og samboeren har snakket mye med barna om hva mamma nå skal kalles. Mange alternativer har vært oppe til vurdering, og Ingve tror de nå har funnet et passende tiltalenavn.

– Ungene fikk velge mellom flere alternativer og har nå landet på «papi». Dette brukes uformelt om «pappa» i Tyskland og i en del latin-amerikanske land.

– Vi skal bruke litt tid på å kjenne på om dette blir riktig for oss, sier Ingve.

Ved å snakke åpent med sine nærmeste, med kolleger og til fremmede via sosiale medier håper Ingve at aksepten for kjønnsinkongruens vokser. Hen har fått mange kommentarer fra kjente og ukjente om at hen er tøff og modig som er så åpen om å være transperson, men det stusser hen litt på.

– Jeg har jo ikke noe alternativ. For meg er dette det eneste jeg kan gjøre.

Det handler om å avmystifisere det, mener Ingve, for det er ikke mystisk å være trans. Transpersoner har funnes i alle kulturer til alle tider. Ingve

INGVE SOM BRUD: I 35 år forsøkte Ingve å leve opp til forventningene i kvinnerollen, men hen kjente seg ikke komfortabel. I fjor begynte hen transisjonen til å bli mer maskulin.

HORMONBEHANDLING: Mye har skjedd med «mamma» siden hen begynte hormonbehandlingen. Barna sier fortsatt «mamma» til Ingve, men har landet på at de vil kalle hen for «papi».

oppfordrer alle transpersoner til å være åpne, og tilpasse kommunikasjonen til barnas alder.

martheihammer@hotmail.com

Ordforklaringer

En **cisperson** identifiserer seg med kjønnnet personen ble tildelt ved fødselen.

Ikke-binær betyr ikke-todelt, personen identifiserer seg utenfor tokjønnsmodellen. De identifiserer seg som både mann og kvinne, identifiserer seg som et annet kjønn enn mann eller kvinne, eller identifiserer seg ikke som et kjønn i det hele tatt.

En **binær transperson** identifiserer seg innenfor tokjønnsmodellen: som kvinner eller menn.

Trans blir brukt om mennesker som ikke identifiserer seg med det kjønnnet de fikk tildelt ved fødselen. Mange transpersoner er kvinner eller menn, mens andre har andre kjønnsidentiteter, som er mellom eller utenfor den tradisjonelle tokjønnsmodellen.

LES MER

Skeiv kunnskap:

<https://skeivkunnskap.no/læringsressurser/kjønnsportalen/kjønnsidentitet/3-1-om-transkjønn-og-cispersoner/>

Foreningen Fri:

<https://www.foreningenfri.no/rosa-kompetanse/ressurser/>

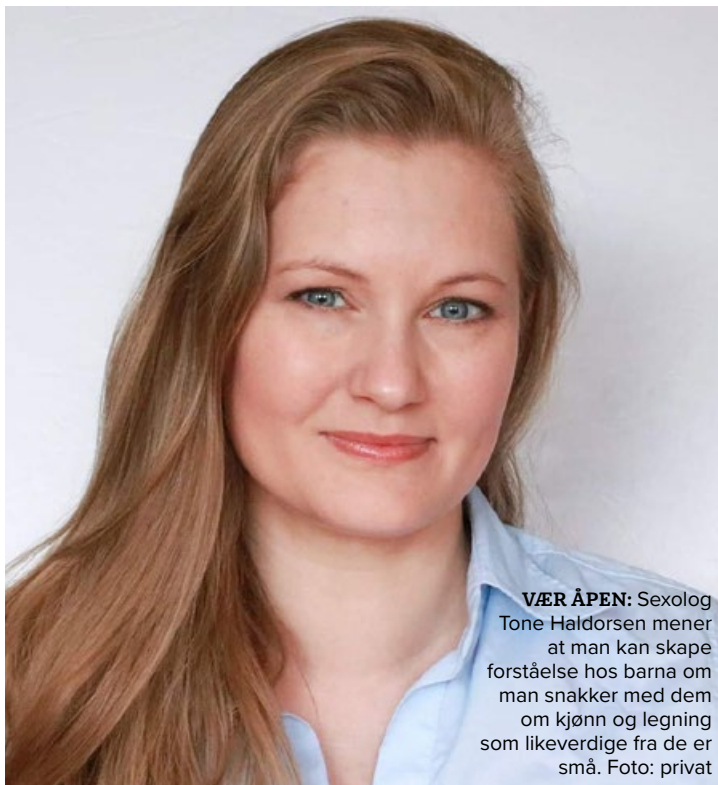
Store norske leksikon:

<https://snl.no/ikke-binær>

Oppfordrer voksne til å snakke med barna

Snakker du med barna om ulike kjønn og legninger fra barna er små, vil det ikke oppleves merkelig for dem om noen de kjenner er trans eller skeiv, sier sexolog.

TEKST: MARTHE INGEBOG HAMMER

VÆR ÅPEN: Sexolog Tone Haldorsen mener at man kan skape forståelse hos barna om man snakker med dem om kjønn og legning som likeverdige fra de er små. Foto: privat

Sexolog og parterapeut Tone Haldorsen mener at det å snakke med barn om kjønnsinkongruens kan gjøres ukomplisert, slik Ingve har gjort det.

– Vi må tørre å snakke med dem, både hjemme og i barnehagen, sier sexologen.

– Dersom man snakker med barna om kjønn og legninger som likeverdige fra barna er små, vil det ikke oppleves merkelig for dem om venners foreldre er trans eller skeive eller noe annet, sier hun. Barn er veldig tilpasningsdyktige, mener hun.

– Barnas kjærlighet til foreldrene er absolutt og betingelsesløs, det må vi ikke glemme, påpeker Haldorsen, som også er foredragsholder.

STÅR I RAMMEPLANEN

Ifølge barnehagens rammeplan skal barnehagen «fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, funksjonsevne, seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, etnisitet, kultur, sosial status, språk, religion og livssyn. Barnehagen skal motvirke alle former for diskriminering og fremme nestekjærlighet».

– Det er viktig at barnehagepersonalet har et bevisst forhold til egne og andres forventninger til kjønn, ikke minst forventninger til hva det vil si å være gutt og jente på «riktig måte», mener Linn Yttervik, barnehagelærer og rådgiver i Rosa Kompetanse. Rosa Kompetanse er en fagavdeling i FRI, foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold. Avdelingen tilbyr faglig bistand og undervisning til ansatte i barnehagen og i andre aktuelle instanser.

ROSER INGVE

– Det finnes ikke én måte å snakke med barn om kjønnsmangfold på – barn er like mangfoldige som voksne. Men det er viktig at vi er åpne og tydelige, og at vi tar imot barns nysgjerrighet

Gode råd

Les bøker som tematiserer kjønn på en åpen måte.

Se serier og dokumentarer om kjønnsinkongruens sammen med barna.

Legg til rette for lek som bryter med kjønnsstereotyper.

Snakk med barna om kjønn fra de er små, både hjemme og i barnehagen.

Vær bevisst egne holdninger.

Ta imot barnets spørsmål med forståelse og kunnskap.

Takk for tilliten når barnet deler, og speil nysgjerrigheten og undringen over hva kjønn er og kan være.

Søk hjelp fra helsepersonell med kompetanse på kjønn ved behov.

Kilder: Linn Yttervik i Rosa Kompetanse og sexolog Tone Haldorsen

SEXOLOG: Silje H. Akø sier
Ingve ufarliggjør et tema
som kan være ukjent eller
vanskelig for noen. Foto:
Aleris

**«Å PRESENTERE BARN
FOR DET MANGFOLDET VI
ALLE ER EN DEL AV, VIL GI
BARN OG FAMILIER SOM
BRYTER MED NORMER FOR
KJØNN OG SEKSUALITET,
NOE Å SPEILE SEG I.»**

FREMME RESPEKT: Den viktigste jobben barnehagen gjør for å fremme toleranse og respekt, er å snakke med barna om kjønn, påpeker Linn Yttervik, barnehagelærer og rådgiver i Rosa Kompetanse. Foto: privat

og spørsmål på en god måte, sier Yttervik. Hun roser Ingves TikTok-video.

– Jeg synes Ingve forklarte det på en tydelig og forståelig måte. Å presentere barna for det mangfoldet vi alle er en del av, vil ruste barna til gode menneskemøter, samtidig som det vil gi barn og familier som bryter med normer for kjønn og seksualitet, noe å speile seg i, sier Yttervik.

ET SKOLEEKSEMPEL

Barnevernspedagog og sexolog Silje H. Akø, ansatt ved Aleris og rådgiver for Poly Norge, beskriver Ingves metode som et skoleeksempel på hvordan man kan komme ut som trans.

– Det var konsis og tydelig informasjon. Ingve ufarliggjør hele situasjonen, og gjør det lettere for foreldre som føler seg usikre, å søke informasjon, slik at de kan svare på barnas spørsmål på en ålreit måte, sier Akø. Samtidig påpeker hun at ikke alle foreldre som går gjennom en transisjon, har overskudd til åpenhet på samme måte. I slike situasjoner er det viktig at personalet i barnehagen er ekstra påpasselig med å søke kunnskap, både for å støtte forelderen og barna det gjelder, og for å imøtekomme kunnskapsbehov hos de andre foreldrene, sier Akø.

martheihammer@hotmail.com

ANNONSE

Bestill annonser for 2024

Utgivelsesplan

annonsefrist/utgivelsesdato

- 1 7. februar / 8. mars
- 2 24. april / 24. mai
- 3 4. september / 4. oktober

Visste du at
annonser hos
oss sees av
73 000 lesere?

Annonse-
informasjon:

Annonsekontakt

Grethe Ånerud i HS Media
E-post: utdanning@hsmedia.no
Tlf: 62 94 69 04 / 92 83 68 30

Fire veier til mangfold i barnehagen

Vis frem barnas ulike familier og **snakk med dem om forskjeller.**

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK ILLUSTRASJON: MADELEINE ANDERSEN

Rådene kommer fra høskolelektor Marianne Schram ved seksjon for pedagogikk ved Dronning Mauds Minne høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH). Hun underviser studenter i fordypningen *barnehager i et internasjonalt perspektiv* og har skrevet flere bøker om å jobbe med mangfold i barnehagen.

– Mangfold handler om å akseptere forskjellighet og se på det som noe positivt og normalt, sier Schram. Mangfold handler om ulike former for funksjonsnedsettelse, temperament, ulike hudfarger, hårtyper, ulike dialekter, språk og familier. Å jobbe med en ikke-diskriminerende pedagogikk handler om å jobbe med identitet, forskjellighet, rettferdighet og aktivisme, ifølge Schram.

IDENTITET OG FORSKJELLIGHET

Disse såkalte *fire søylene* er basert på studier fra den amerikanske forskeren Louise Derman-Sparks. *Identitet* handler om at barna skal føle stolthet over egen kulturell bakgrunn og familie. Det kan være å vise frem bilder av barnas familier, eller vise frem ulike familier og språk gjennom bøker eller lekemateriell.

– Barnet må få mulighet til å stå frem som en

MANGFOLD: Barn som får mulighet til å stå frem som en ressurs i barnehagen, vil få selvtillit og stolthet over den de er, sier forsker.

Dette kan du gjøre

- Synliggjør ulike familier, som ved å ha bilder av barnas familier på veggene. Det kan være et barn med to fedre, et barn som bor alene med mamma eller et barn som bor sammen med mamma, pappa, bestemor og søsken.
- Snakk med barna om hva de gjør når de har fri, hva de spiser når de skal kose seg, eller hvordan det ser ut i stua deres.
- Snakk med barna om at vi ser forskjellig ut. Bruk gjerne et speil, da kan barna bli bevisst på seg selv og andre. Ta bilder av barnas øyne. Flere vil helt sikkert kjenne hverandre igjen på øynene.
- Vær bevisst på det fysiske læringsmiljøet. Ha dukker med ulike hudfarger og figurer som sitter i rullestol.
- Ha bøker med barn som har ulike hudfarger, familier, språk og hus.
- Ha bilder på veggene som viser mangfold. Det kan være bilder av alt fra pakistanske landskap til norske fjell. I en krok med klosser kan du ha bilde av en pagode.

Kilde: Marianne Schram, høskolelektor ved seksjon for pedagogikk ved Dronning Mauds Minne høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH)

ressurs. Da får barnet selvtillit og stolthet over den det er, sier Schram. Hun sier barna selv må få definere sin tilhørighet, som kan være forskjellig fra foreldrenes.

– Det kan bli feil å henge opp et flagg fra Somalia på barnets garderobeplass når barnet selv opplever at det er fra Notodden, sier Schram. Den andre søylen, *forskjellighet*, handler om at barna

«BARNET MÅ FÅ MULIGHET TIL Å STÅ FREM SOM EN RESSURS.»

HØGSKOLELEKTOR: – Snakker man om likhet og rettferdighet, kan barna få lyst til å gjøre noe for å endre ting og blir agenter for mangfold, sier Marianne Schram ved DMMH.

FIRE VEIER TIL MANGFOLD

Identitet handler om at barna skal føle stolthet over egen kulturell bakgrunn og familie. Det kan være å vise frem bilder av barnas familier, eller vise frem ulike familier og språk gjennom bøker eller leker.

Forskjellighet handler om at barna skal lære å se på forskjellighet som noe spennende og interessant. Det kan være å undersøke hvor forskjellige barna er, som å se på hudfarge, hår og øyne. Det kan være å snakke om hvilke interesser barna har, eller hva de liker å gjøre.

Rettferdighet handler om at barna skal kunne gjenkjenne urettferdighet, ha et språk til å beskrive det og forstå at urettferdighet kan såre. Det kan også være å ha barnemøter, der dere snakker om hva som kan oppleves som urettferdig.

Aktivism handler om å gi barna tro på at det går an å endre det som oppleves som urettferdig. Det kan være å klage til kommunen på dårlige lekeapparater i nærmiljøet. Det handler om at barna opplever reelle muligheter for medvirkning både i barnehagen og i samfunnet.

Kilde: boka Barnehagens møte med kulturelt mangfold av Marianne Schram og Mirjam Dahl Bergsland

skal lære å se på forskjellighet som noe spennende og interessant. Det kan være å undersøke hvor forskjellige barna er, som å se på ulike hudfarger, hår og øyne. Det kan være å snakke med barna om interesser eller hva barna liker å gjøre hjemme. Ansatte bør observere hvordan barna omtaler hverandre, og snakke med dem dersom de sier eller gjør ting som er diskriminerende og nedlatende, ifølge Schram.

– Ansatte bør også være bevisste på hvordan de omtaler barn, slik at de ikke skaper negative holdninger til enkeltbarn, sier høgskolelektoren.

RETTFERDIGHET OG AKTIVISME

Den tredje søylen, *rettferdighet*, handler om at barna skal kunne gjenkjenne urettferdighet og ha et språk til å beskrive det. Barna skal forstå at urettferdighet kan såre den det går utover. Det kan også være å ha barnemøter, der de snakker om hva som kan oppleves som urettferdig.

– Man må tørre å snakke med barn om rikdom, fattigdom, krig og klimakrise. Barn ser og oppfatter masse og hører foreldrene snakke om ting, sier Schram. Den fjerde søylen, *aktivisme*, er mer radikal og handler om å gi barna tro på at det går an å endre det som oppleves som urettferdig. Et eksempel er en barnegruppe som reagerte på at det sto «hudfarget plaster» på etiketten. De skrev til produsenten og sa de burde lage plaster i mange ulike hudfarger, eller lage et gjennomsiktig plaster som passet alle. Aktivism kan også være å klage til kommunen på dårlige lekeapparater i nærmiljøet. Det handler om at barna opplever reelle muligheter for medvirkning både i barnehagen og i samfunnet, ifølge Schram.

– Snakker man om likhet og rettferdighet, kan barna få lyst til å gjøre noe for å endre ting og blir agenter for mangfold. Det forebygger også rasisme, sier Schram.

line@utdanningsnytt.no

HØYSKOLELEKTOR: Det er viktig å forstå at noen foreldre synes noe av det vi gjør i barnehagen, som å være ute når det er dårlig vær, er annerledes og vanskelig å forstå, sier Marianne Schram ved DMMH. Foto: Monica Larsen Donovan

- Vær bevisst din egen bakgrunn

Å bli bevisst hvilken familie og kultur du selv er vokst opp i, **er en god start på å jobbe med mangfold i barnehagen**, mener høyskolelektor Marianne Schram.

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK

Har du en kulturell selvbevissthet og forstår at du er preget av familien du er vokst opp i, og at erfaringene du har i livet er med på å forme deg og verdiene dine, vil du lettere forstå at familier som aldri har hatt barna i en barnehage, vil synes at vi gjør veldig mye rart, sier Marianne Schram, høyskolelektor ved institutt for pedagogikk ved Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH). Hun sier barnehageansatte

«DET HANDLER OM Å TENKE AT DET BLIR SPENNENDE Å LÆRE SEG UTENLANDSKE NAVN, I STEDET FOR AT DET BLIR VANSKELIG.»

bør arbeide for å utvikle en interkulturell kompetanse, slik at de kan møte mennesker med en annen kulturell bakgrunn enn de selv har med respekt og nysgjerrighet.

SPENNENDE Å LÆRE NAVN

Interkulturell kompetanse handler om holdninger, verdier, kunnskap og ferdigheter.

– Holdninger og verdier handler om at du er nysgjerrig, ønsker å forstå andre mennesker og har respekt for at andre gjør noe på en annen måte og kan ha andre verdier. Det handler om å tenke at det blir spennende å lære deg utenlandske navn, i stedet for at det blir vanskelig, forteller Schram. Kunnskap og ferdigheter handler for eksempel om å vite hvordan du kan kommunisere med foreldre som snakker et annet språk.

– Det vil være lettere for en som akkurat har gått på norskkurs å forstå deg dersom du snakker sakte og litt nærmere bokmål, enn at du snakker fort på din egen dialekt, sier Schram. Det handler også om å ha forståelse for at noen foreldre synes noe av det vi gjør i barnehagen, som å være ute når det er dårlig vær, er annerledes og vanskelig å forstå.

– I dag må mange foreldre gjøre som nordmenn for å bli akseptert, sier Schram. Hun sier mange barnehager er flinke til å jobbe med mangfold, mens andre ikke er like gode på det.

OPPLEVER Å VÆRE ANNERLEDES

Schram underviser studenter i fordypningen barnehager i et internasjonalt perspektiv, og forteller at studentene får et nytt syn på mangfold etter å ha hatt praksis i en utenlandsk barnehage.

– De opplever hvordan det er å være annerledes, som ikke å forstå det som blir sagt. De ser at barnehagene gjør ting på en annen måte. Nå forstår de hvordan det er å være barn og foreldre som synes det er merkelig at barna skal være ute i dårlig vær, ha tørre brødsiver til lunsj eller at tiden brukes til lek i stedet for formelle læringsaktiviteter i norske barnehager, sier Schram. Samtidig ser studentene at barna i andre land ofte er mer selvstendige, fordi det er mange barn per voksen.

– Studentene blir mer bevisst på hvor viktig er det å være nysgjerrig og åpen for mangfold, at de bør bruke mer tid på å bli kjent med foreldrene og å lære seg noen ord på barnets språk, slik at barna kan føle seg trygge de første ukene, sier Schram.

line@utdanningnytt.no

Kompetanse til å oppdage og tilrettelegge

Barnehagen er en av de viktigste arenaene for inkludering og tidlig innsats. Det handler om å oppdage, gjenkjenne og tilrettelegge så tidlig som mulig. Kompetanse er avgjørende for å kunne se og sette i gang riktige tiltak. Statped er her for å støtte PPT og barnehagene når det er behov for spesialpedagogisk spisskompetanse.

Du finner oss på **www.statped.no**. Der kan du også kontakte vår **Spør oss**-tjeneste, som er vår spesialpedagogiske veiledningstjeneste for ansatte i opplæringssektoren.

Mitt barnehageminne

FORTSATT BESTEVENNER:

Tiril Sjøstad Christiansen husker mange av de hun gikk i barnehage sammen med. Noen av dem er fortsatt blant hennes beste venner.

GØY MINNE: Noe av det Tiril husker best, var da en av guttene hadde med seg minigrisen sin i barnehagen.

Tiril Sjøstad Christiansen (27)

programleder og tidligere freeskikjører som blant annet har vunnet to gull, to sølv og en bronse i X Games, samt verdenscupen sammenlagt

Fra: Geilo

Bor i: Grimstad

Familie: samboer med Stian Lauritzen og mamma til Vega og Skage

Aktuell med: Farmen kjendis

Tiril la grunnlaget for **SKIKARRIEREN I BARNEHAGEN**

Tiril Sjøstad Christiansens barnehage **lå midt i alpinbakken på Geilo.** Det bidro til at hun ble profesjonell idrettsutøver.

TEKST: KJERSTI SALVESEN FOTO: KHOA DANG DO OG PRIVAT

G

runnlaget for karrieren til den tidligere freeskikjøreren Tiril Sjøstad Christiansen (27) ble lagt allerede i barnehagen. Trollklubben barnehage, der Tiril startet som toåring, lå nemlig midt i alpinbakken på Geilo.

– Jeg tror definitivt det at vi var mye på ski i barnehagen, har påvirket at jeg fortsatte å stå på ski og ble profesjonell freeskikjører, sier Tiril, som har vunnet to gull, to sølv og en bronse i X Games.

KLEDDE SEG UT OG SPILTE MUSIKK

– Jeg har bare gode minner fra årene i barnehagen. Jeg minnes at det var mye ski, men også at vi kledde oss ut, sang og spilte musikk. Det var mye aktivitet, sier Tiril.

27-åringen husker mange av de som jobbet i barnehagen, og hun slår alltid av en prat om hun treffer dem når hun er hjemme på Geilo.

– De barnehageansatte var helt fantastiske, sier Tiril. En av dem har hytte ved siden av barndomshjemmet mitt, og vi slår alltid av en prat hvis vi driver på med noe på utsiden av huset, forteller Tiril.

Tiril husker flere av barna hun gikk sammen med i barnehagen.

– Geilo er jo ikke så veldig stort, så jeg husker mange av dem. Dessuten gikk flere av oss sammen på barne- og ungdomsskolen – og noen av dem er fortsatt mine aller beste venner, sier hun.

TOK MED SEG MINIGRISEN

Utover at hun trivdes godt, følte seg trygg og var mye ute på

ski, har ikke Tiril så mange konkrete minner om hva som skjedde i barnehagen.

– Jeg husker godt en dag da en av guttene, som bodde på gård, tok med seg minigrisen sin i barnehagen. Det var veldig gøy, sier hun med et smil. Tiril mener trygghet, aktivitet, utelek, næringsrik og variert mat, musikk og plass til å utfolde seg er det aller viktigste en barnehage kan gi barna.

– Barn trenger voksne som er til stede og bryr seg – og som ikke bagatelliserer. De trenger voksne som legger til rette, viser og gir masse kjærighet. Voksne som lytter, kommuniserer og snakker med barna om alt, sier Tiril.

– VI ER NOK LITT «PAIN IN THE ASS»

Da Tiril og samboer Stian Lauritzen valgte barnehage for datteren Vega i Grimstad, gikk de for en barnehage de kjente til.

– Vi kjenner noen som hadde barn som gikk der fra før – og tanten til Stian jobber der. Det gjorde valget litt lettere, sier Tiril, som også verdsetter at det er en idrettsbarnehage. Barna er mye ute, går tur – og de har eget basseng sånn at barna tidlig kan

lære å svømme.

Tiril, som nylig ble tobarnsmor, tror at hun og Stian er over snittet interessert i det som skjer i barnehagen.

– Barna er tross alt ganske mye i barnehagen i løpet av et år – og jeg tenker at flere foreldre burde si ifra når det er noe de ikke er fornøyd med, eller de ønsker en endring. Det voksne i barnehagen synes nok kanskje at vi er litt «pain in the ass». Men hvis ikke man sier ifra, skjer det jo ikke noe, sier Tiril.

godkommunikasjon@gmail.com

«Barn trenger voksne som er til stede og bryr seg – og som ikke bagatelliserer.»

Lek ved lysbordet

Et lysbord passer utmerket i rom for bygg- og konstruksjonslek. Sett elementer som har gjennomskinnelige kvaliteter tilgjengelig for barna, og la barna bygge sine egne magiske verdener. Elementer som transparente magnetklosser, tynne stoffer, silkepapir, sanseflasker med konditorfarget vann, fargede plastkopper og akrylklosser kan bli skinnende lys-slott.

Har dere lysbord – ta det fram og bruk det. Det kan bli en makeløs møteplass for oppdagelse, undring, lek og eventyrlige stemninger.

Trude Anette Brendeland

trubrende@hotmail.com

Barnehagelærer, forfatter og foredragsholder som står bak fantasifantasten.no. Hun jobber i Eventyrhuset lekeverksted i samarbeid med Fantoft gård Sammen-barnehage i Bergen. Hun gir deg ideer og inspirasjon til hvordan du kan lage spennende lekemuligheter ved hjelp av lys og skygge.

Ved å legge ulike underlag på en lysende flate kan barna få ny inspirasjon til å tegne og male. Rull ut tynt papir eller matpapir over den lysende platen. La barna tegne sine ideer med fettfarger og blyanter. Du kan også legge dekkeplast over hele lysbordet og på gulvet rundt. Det blir fantastisk sammen med maling som lyset kan skinne gjennom.

Med et godt lysbord kan barna studere naturen, se bladenes vakre årer og oppdage hvordan fargene i høstløv, gress og mose forsterkes av lyset. Lysbrett kan plasseres på et forskerrom, eller på et bord sammen med digitale mikroskop, forstørrelsesglass, aktuelle bøker og naturfunn. Her kan barna studere småkryp, blomster og fuglefsjer på nært hold. Et lysbord kan også settes i sammenheng med røntgenbilder i en dyrlegekrok, eller et sykehus i rollelek-arealet. Røntgenbilder kan man enkelt lage selv ved å søke «røntgenbilde» på nettet, skrive ut og laminere.

Lysbordet egner seg svært godt til å lage matematiske mønstre og mandalaer (mønstre i ring) på. Barnehagen kan kjøpe geometriske former som passer til formålet, men det er like moro å gå på jakt etter hverdagslige elementer som kan spille med lyset. Presentert sortert og tiltalende kan alt fra reflekser til knapper, heklebrikker, klesklyper og skyr-lokk invitere barna til å lage spennende formasjoner og mønstre. Synes du lysbord koster for mye å kjøpe, kan du enkelt lage lysbord selv ved å legge batteridrevne lysslynger i en hvit plastkasse med lokk.

«Jeg blir ikke mer
sliten av å jobbe i
barnehage enn jeg
ville blitt i en annen
jobb der jeg stod
skikkelig på.»

NYUTDANNET: Reidar Syvertsen er 61 år og ny-utdannet barnehagelærer. Den tidligere hovslageren og musikk læreren har ikke angret en dag.

61 år og nyutdannet barnehagelærer

Reidar har lang erfaring fra jobb i barnehager. Men hovslageren manglet formell kompetanse.

Nå har han begynt på en master.

TEKST: MERETE SILLESEN FOTO: MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN

Jeg startet å jobbe i barnehage som sivilarbeider i 1985, og trivdes så godt at jeg i perioder fortsatte som assistent, sier Reidar Syvertsen. Han er nyutdannet barnehagelærer i en alder av 61 år og bor på småbruket Kobbegård i Nore og Uvdal kommune. Nå er målet en master i barnehageledelse.

STUDERTE PÅ DELTID

Reidar studerte på deltid over fire år på Dronning Mauds Minne Høgskole (DMMH) i Trondheim. I tillegg jobbet han som hovslager på kvelder og helger. Han finansierte studiene selv, fram til han fikk jobb i Nore og Uvdal kommune i 2019 og fikk dekket noen av utgiftene til studiene.

For Reidar var det nesten vemodig å slutte med studiene, nå satser han på en master.

– Jeg ønsker å ta mer utdanning for å kunne tilføre mest mulig faglig kunnskap i jobben. Det er også svært utviklende for min egen del. Jeg opplever at jeg lærer mye om meg selv, om relasjoner og om hvordan organisasjoner fungerer, sier Reidar. Han sier det er nyttig med lang og variert yrkeserfaring, i tillegg til erfaring med egne barn og barnebarn.

– Jeg er opptatt av at vi ikke skal gjøre ting fordi vi alltid har gjort det slik, det er viktig

med en faglig begrunnelse for det vi gjør, sier Reidar. Han har to voksne barn og fem barnebarn. Begge barna har også masterutdanning, og de synes det er topp at far tar utdanning i voksen alder.

ALLSIDIG OG LØSNINGSORIENTERT

Monica Oleivsgard Skarpås er enhetsleder for Rødberg barnehage og avdeling Tunhovd. Barnehagen ligger i Numedal i Nore og Uvdal kommune. Hun er godt fornøyd med å få en voksen og faglig oppdatert mann med i pedagoggruppa.

ALLSIDIG: Med bakgrunn blant annet som musikk lærer ved kulturskolen drar pedagogisk leder Reidar Syvertsen musikk inn i barnehagehverdagen. Marit Gundersveen Kolstad (4) sier hun blir glad når Reidar tar fram gitaren.

RIKTIG JOBB: – Jeg har prøvd ulike yrker, men som barnehagelærer har jeg endelig landet, sier pedagogisk leder Reidar Syvertsen. Her sammen med Vilja Loftsgård (f.v.) (3), Fie Solbakken (5) og Marit Gundersveen Kolstad (4).

STYRER: Monica Oleivsgard Skarpås sier at pedagogisk leder Reidar Syvertsen (61) tilfører barnehagen aktiviteter de ikke var så gode på før.

Hun kjente Reidar litt fra før, og tenker hans allsidighet er spennende. Han har vært musikk-lærer på kulturskolen og har mye kunnskap om dyr, spesielt hester, som han skor.

– Med Reidar blir barnehagedagen preget av mer bruk av verktøy, klatring og aktiviteter vi ikke var så gode på før. Han har dessuten spilt i band, og når Reidar tar fram gitaren, blir det god stemning. Barna elsker de daglige samlingsstundene, sier Monica.

– Reidar ser løsninger og er med på å løfte den pedagogiske kvaliteten med sin tydelighet i faget, forteller Monica. Avdelingen på Tunhovd har i år bare fem barn, fordi barnehagen ligger i en bygd med få innbyggere. De holder til i en nedlagt skole, der leker som «hauk og due» like gjerne kan foregå inne i gymsalen som på uteområdet.

FORNØYDE FORELDRE

Torun Thorsen Kolstad har to døtre, den yngste går nå på avdelingen der Reidar jobber. Torun synes det er viktig å skape trygghet til menn utenfor hjemmet, og legger vekt på Reidars personlighet.

– Noen av foreldrene var kanskje litt skep-

tiske da vi hørte at barnehagen skulle få en mannlig barnehagelærer, som attpåtil var i bestefarsalderen, sier Torun.

– Men så fort vi ble kjent med Reidar, forsvant all skepsis. Han er en trygg omsorgsperson, som gir mye av seg selv, og som er lett å kommunisere med.

Torun synes det er spesielt bra med alle turene og uteaktivitetene Reidar drar i gang.

UNNGÅR Å BEGRENSE BARN

– Fordelen med begge kjønn i personalgruppa er at vi kanskje ser litt ulikt på ting, men det går like mye på den enkeltes personlighet, sier Reidar, som er spesielt opptatt av at barna får vært mye ute i all slags vær.

– Jeg er i aktivitet fysisk og mentalt hele dagen, men blir ikke mer sliten av å jobbe i barnehage enn jeg ville blitt i en annen jobb der jeg stod skikkelig på. Og jeg har ingen planer om å slutte å jobbe, sier Reidar.

Styreren innrømmer sårbarheten ved at Reidar nærmer seg pensjonsalder, men ville ikke gå glipp av en så dyktig og motivert pedagog. Han har en faglig begrunnelse for alt han gjør i barnehagen.

AKTIV: 61-åringen Reidar Syvertsen mener han ikke blir mer sliten etter en dag i barnehagen sammen med Vilja Loftsgård (3) og de andre barna enn han ville blitt i en annen jobb der han ga alt.

TRYGG LÆRING: Når barna skal øve seg på å bruke forskjellig verktøy, setter pedagogisk leder Reidar Syvertsen alltid sikkerhet først.

– Jeg opplever det verdifullt å være med og bidra til at barna får et godt grunnlag for livet videre, sier Reidar.

– Risikofaktorer møter vi hele livet og i alle jobber. Tilrettelegging gjør at barna kan lære og erfare på en trygg måte. Når barna her for eksempel bruker kniv ute, har de på seg en polvott. Det hender at votten får en rift, mens hånden er like hel, forteller Reidar. Reidar håper å kunne stå i jobb til han er 70 og få brukt sin kompetanse til det beste for barna i nesten ti år. Han tror han blir over 70 før han blir pensjonist. Da skal han drive småbruk og spille gitar, som han også holder på med nå.

MÅ VISE FREM DET POSITIVE

Reidar er en av dem som gjerne ville ta barnehageutdanning, men det totale antallet søkere på barnehagelærerutdanningen gikk ned med 16,5 prosent fra 2022 til 2023, viser tall fra Samordna opptak. Antallet førstevalgssøkere på barnehagelærerutdanningen har gått ned fra 4542 i toppåret 2019 til 2557 i år.

– Jeg tror mye av årsaken til færre søkere til barnehagelærerutdanningen er for dårlig lønn.

Det blir mer og mer krevende å jobbe i barnehage. Hektiske og sårbare dager er ikke det folk drømmer om å utdanne seg til, tror styrer Monica, og mener dette kan være noen forklaringer på nedgangen.

Reidar opplever at yrket har lav status fordi de ikke fremstår som en tydelig profesjon for resten av samfunnet.

– Mange kaller oss fremdeles for «tanter» og «onkler», sier han.

– Hvem vil bli en onkel med dårlig lønn? Ved siden av at lønnen må økes, må vi også løfte fram alt det positive med å jobbe i barnehage, slik at yrkesvalget fremstår som attraktivt for både kvinner og menn. Jeg har prøvd ulike yrker, men som barnehagelærer har jeg endelig landet, smiler Reidar.

ramesil@hotmail.com

FORNØYD: Torun Kolstad forteller at noen foreldre var litt skeptiske til en godt voksen, mannlig førskolelærer, men at all skepsis forsvant da de ble kjent med Reidar.

«Noen av foreldrene var kanskje litt skeptiske da vi hørte at barnehagen skulle få en mannlig førskolelærer, som attpåtil var i bestefarsalderen.»

En lekende villsau gjorde hverdagen bedre

De ansatte observerer barnehagelektor Gro Walø-Larsen mens hun jobber. **Det har ført til nye rutiner rundt måltidet og i garderoben.**

TEKST OG FOTO: LINE FREDHEIM STORVIK

Midstuen Kanvas-barnehage i Oslo er en av tre barnehager som har vært med i et forskningsprosjekt med mål om å finne ut hvordan barnehagelektorens arbeid med barn kan brukes for å utvikle barnehagen. Her har de ansatte skygget en barnehageansatt med mastergrad. Det har gitt resultater.

– Vi har endret strukturer, rutiner og handlingsmønstre og har funnet andre måter å jobbe på, forteller barnehagelektor Gro Walø-Larsen.

FORBEDRINGER I SMÅ SKRITT

– Målet vårt er å skape et godt fysisk og psykososialt barnehagemiljø, sier Gro. Hun har mastergrad i barnehagekunnskap. Det har gjort de ansatte mer bevisste på hvordan de selv er.

De ansatte på en avdeling lagde to felles problemstillinger de skulle jobbe med, en knyttet til måltidet og en til garderoben. Hver av de ansatte på avdelingen skygget Gro i seks økter på 120 minutter hver. Etterpå hadde hun skyggesamtaler med de ansatte der de snakket om det de hadde observert.

– De ansatte skulle være oppmerksomme på hva jeg gjorde, og hva jeg ikke gjorde, forteller Gro. Hun lagde en pedagogisk analyse

ØKT KOMPETANSE:

– Ansatte med mastergrad har et «open mindset» som kan gi oss noen aha-opplevelser som kan få oss ut av fastlåste mønstre, sier Lene Kjeldsaas, leder i Kanvas kompetanse.
Foto: Kanvasbarnehagene

av resultatene der hun trakk inn relevant forskning.

MINDRE STRESS RUNDT MÅLTIDET

– Vi snakket om analysen og kom frem til hva vi ville endre på, såkalte småskrittsforbedringer, forklarer Gro. Tidligere ventet de med å spise til alle barna hadde satt seg. Nå starter måltidet når det første barnet har satt seg, og det sitter en ansatt ved bordet hele tiden.

– Tidligere var det kaos. Noen var raske med å sette seg og måtte vente på maten. Nå slapper alle mer av, og det er mindre stress. Barna sitter mer i ro og har artige samtaler,

«Vi har endret rutiner og har funnet andre måter å jobbe på.»

SKYGGER KOLLEGA: Assistent Bárbara Gómez Robledo (t.v.) skygger barnehagelektor Gro Walø-Larsen i Midtstuen Kanvas-barnehage for å se hvordan hun får med barna fra garderoben og ut. Å leke villsau for å komme seg ut er populært hos August Ravndal Jørstad (5) og de andre barna.

OM STUDIEN BARO

- Barnehagelektoren som rollemodell i utvikling av barnehagen som en lærende organisasjon (BARO) er en studie ved Universitetet i Sørøst-Norge.
- Målet er å se hvordan praktisk kunnskap og barnehagelektorens arbeid med barn kan brukes for å utvikle barnehagen.
- Tre barnehager har deltatt i studien, som har pågått over tre år.
- Forskerne har utviklet en arbeidsmåte der ansatte skygger en barnehagelærer med master etter tur over flere perioder.
- Sammen skal de komme frem til ting de ønsker å prøve ut, såkalte småskrittsforbedringer.
- Alle endringer skal knyttes til praktisk kunnskap.
- Erfaringer fra prosjektet videreføres nå i et nytt prosjekt.

Kilde: leder Karin Hognestad ved Senter for barnehageforskning (SEBUTI) ved Universitetet i Sørøst-Norge

forteller assistent Bárbara Gómez Robledo. Hun er en av dem som har skygget Gro.

VILLSAU I GARDEROBEN

Et annet område barnehagen også har forbedret, er garderoben, der de ofte møtte motstand fra barn som ville fortsette å leke eller ikke ville ut. Barbara skulle skygge Gro med den danske forskeren Anette Kochs fire forskjellige voksenroller og deres betydning for barnas trivsel i bakhodet. De tre voksenrollene er ordensmakten, lekekameraten, hyggevoksen og læremesteren. Voksenrollen som ordensmakt kan ha en tendens til å dominere i garderoben, men Gro skulle bevisst legge vekt på rollen som lekekamerat. Den ene dagen lekte barna villsau. Gro ble med på leken. Noen barn var sauer og noen var eiere, som skulle hjelpe sauene å kle på seg. Det endte med at de lekte seg ut, fordi villsauen trives best ute.

FORSKER: Leder Karin Hognestad ved Senter for barnehageforskning ved Universitetet i Sørøst-Norge sier skyggeprosjektet skal bli en arbeidsmetode som gjør det mulig å jobbe med kompetanseheving i barnehagen. Foto: USN

– Det tok tid, men leken fortsatte ute, forteller Gro. En annen dag ville et barn finne Odaria, et magisk sted. De lekte at det var fiender utenfor, og måtte liste seg ut.

– Vi fortsatte jakten på Odaria i skogen. Det var helt magisk. Dagen etter ville barna fortsette leken og kledde fort på seg for å komme ut, forteller Bárbara.

SPENT PÅ Å BLI SKYGGET

Gro forteller at hun var spent på å bli skygget.

– Å bli skygget er intimt, du blir fulgt tett og må dele og vise usikkerhet og det som er vanskelig, sier Gro. Nå har skyggeprosjektet blitt et utviklingsprosjekt for hele barnehagen.

Gro har ikke møtt motstand mot sin masterkunnskap, men opplever heller at kolleger kan ønske svar.

– Noen ønsker en fasit og et svar på hvor-

dan de skal håndtere ulike situasjoner, mens jeg stiller spørsmål. Jeg kommer ikke med en fasit, svarer Gro. Bárbara synes det har vært både gøy og vanskelig å skygge en kollega.

– Det er gøy å se hvordan Gro jobber og å få noen andre perspektiver og måter å gjøre ting på. Jeg kjenner barna godt, og det kan være vanskelig å se ting utenfra, sier Bárbara.

MÅ TRENE

I en tidligere medarbeiderundersøkelse i Kanvas svarte bare 3,8 prosent at barnehagelærerne bidrar til kompetanseheving. Det er bakgrunnen for at Kanvas-barnehagene ble med i skyggeprosjektet.

– Målet er å utvikle oss som en lærende organisasjon. Da må vi sørge for tre ting: Alle må bli *involvert*, alle må *få ansvar*, og vi må *jobbe målrettet* med små problemstillinger, slik at det ikke blir tilfeldig hva man skygger, sier Lene Kjeldsaas, leder i Kanvas kompetanse. Hun sier det vanskeligste er å omsette kunnskapen de får, i praksis.

PROFESSOR: Marit Bø ved UNS sier hensikten med skyggeprosjektet har vært å undersøke hvordan barnehagelektorens kunnskap kan styrke fagarbeidet i barnehagen på en systematisk måte. Foto: Line Fredheim Storvik

ØNSKER FORBEDRING: – Vi har funnet andre måter å jobbe på, forteller barnehagelektor Gro Walø-Larsen (t.h.) og assistent Bárbara Gómez Robledo om utviklingsarbeidet i barnehagen.

«Å bli skygget er intimt, du blir fulgt tett og må dele og vise usikkerhet.»

– Vi som har et praktisk yrke, må trene mye, som på foreldresamtaler. Det er det som gjør at vi utvikler oss, sier Kjeldsaas. Hun sammenlikner det med å være idrettsutøver.

– Summen av flere små endringer vil gi økt kvalitet i barnehagen, sier Kjeldsaas. Hun sier barnehagelærere med master har med seg en analytisk side hun mener er sunn for barnehagen.

– Ansatte med mastergrad har et «open mindset» som kan gi oss noen aha-opplevelser som kan få oss ut av fastlåste mønstre. Det er verdifullt, påpeker Kjeldsaas.

LAGE EN ARBEIDSMETODE

Leder Karin Hognestad ved Senter for barnehageforskning (SEBUTI) ved Universitetet i Sørøst-Norge (USN) forteller at målet med skyggeprosjektet er at det skal bli en arbeidsmetode som gjør det mulig å jobbe målrettet med kompetanseutvikling i barnehagen og bruke masterkompetansen.

– Det de gjør, må være nært og smått nok til at de kan jobbe med det i barnehagen. Alle endringer skal knyttes til praktisk kunnskap, sier Hognestad.

Professor Marit Bø ved UNS sier hensikten med prosjektet har vært å undersøke om og hvordan barnehagelektorens kompetanse kan bidra til å styrke det faglige fellesskapet i barnehagen på en systematisk måte. Hun har ledet skyggeprosjektet.

line@utdanningsnytt.no

Dette er lurt å vite om yrkesskade

Regelverket om yrkesskade er komplisert. Her er noen hovedtrekk det er viktig å være klar over.

I Norge har vi et trygdesystem som gir nødvendige ytelser i mange tilfeller. I noen tilfeller kan man ha krav etter reglene om yrkesskade. Dette kan gi fordeler etter folketrygdloven, yrkesskadeforsikringen og/eller tariffavtalene. Terskelen for å få dette er likevel mye høyere enn mange tror.

HVA ER EN YRKESKADE?

Yrkesskade er en personskafe som skyldes en arbeidsulykke. Med «arbeidsulykke» menes en ytre, plutselig og uventet hendelse, eller en konkret tidsbegrenset hendelse som medfører en påkjenning eller belastning som er usedvanlig i forhold til det som er vanlig i den enkeltes arbeid. Belastninger over tid, for eksempel lidelser som skyldes uheldig arbeidsstilling, mobbing, trakassering eller lignende som deretter fører til fysiske eller psykiske plager, omfattes ikke. Det er enkelte unntak fra dette, dersom lidelsen inngår i forskrift om yrkessykdommer.

I tillegg:

- Arbeidsulykken må ha funnet sted mens man var i arbeid, på arbeidsstedet, i arbeidstiden.
- Det må være årsakssammenheng mellom arbeidsulykken og skaden. Det betyr at skaden må kunne dokumenteres å være en sannsynlig følge av ulykken.

HVA ER VIKTIG Å HUSKE PÅ?

Tidsnær dokumentasjon, spesielt nedtegnelser gjort av fagfolk, vil ofte få avgjørende betydning. Det er skadelidt som har bevisbyrden, og det er viktig å oppsøke lege så snart som mulig, gjerne samme dag. Og man må være oppmerksom på å oppgi alle plager slik at dette blir dokumentert.

HVORDAN BEGYNNE PROSESSEN?

Skaden må meldes til NAV og arbeidsgivers forsikringsselskap. Det er arbeidsgiver som har plikt til å sende skademelding på vegne av skadelidt. Dersom dette ikke blir gjort innen rimelig tid, kan og bør man gjøre det selv. Fristen for å sende skademelding til NAV er 1 år fra da ulykken skjedde. Vi anbefaler imidlertid at skademelding utformes og sendes snarest. Det er viktig at det som skrives om hendelsen, er presist.

Ved et eventuelt avslag må frister for klage/anke overholdes. Det er gjerne korte klagefrister og lang saksbehandlingstid. Ta kontakt med tillitsvalgte eller les mer på våre nettsider om yrkesskade, dersom du har behov for bistand.

Belastninger over tid, for eksempel lidelser som skyldes uheldig arbeidsstilling, trakassering eller lignende, omfattes ikke.

Rut Severinsen

advokatfullmektig i
Utdanningsforbundet
rut.severinsen
@utdanningsforbundet.no

–Jeg har kjent på dårlig samvittighet og skam

Det sier barnehagelærer Torill Petterson, som har gitt barn timeout og krenket barn i barnehagen. **I dag har hun tilgitt seg selv.**

TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK FOTO: GEIR DOKKEN

Jeg har kjent på dårlig samvittighet og skam for at jeg kan ha sagt og gjort ting mot barna i barnehagen som de kan ha oppfattet som krenkende, sier barnehagelærer

Torill Petterson. I dag er hun ressurspedagog i Oddenskogen EQ-barnehage i Bærum. Her forteller hun hvordan hun har endret sitt syn på barn i løpet av de 20 årene hun har jobbet i ulike barnehager, og hvordan hun har tilgitt seg selv for det hun har sagt og gjort.

INSPIRERT AV SUPERNANNY

Etter at det nye kapittel 8 i barnehageloven med en skjerpet aktivitetsplikt kom i 2021, har flere barnehagelærere Første steg har snakket med, hatt dårlig samvittighet fordi de i sin arbeidskarriere har sagt eller gjort noe mot barnehagebarn som barna kan ha oppfattet som krenkende. En av dem er barnehagelærer Torill Petterson. Ifølge den nye loven har alle som jobber i barnehage en plikt til å gripe inn når et barn utsettes for krenkelser som utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering.

– Jeg husker godt at vi brukte metodene til supernannyene som var populære på midten av 2000-tallet. Vi satte barnet alene på en stol, en trapp eller et teppe for en timeout. Barnet ble overlatt til seg selv, med beskjed om å tenke på det barnet hadde gjort eller sagt. Det ble en type skammekrok, og jeg skjønner nå at det var helt forferdelig. Dessverre blir barn eksperimenter

for oss voksne som skal finne ut hvordan vi skal håndtere dem, minnes Torill.

– Før var det barnas følelser og atferd som skulle fikses. Vi så ikke så ofte på systemet. Nå tenker vi ikke lenger at barnet skal ta seg sammen, men at det er vi voksne som har ansvar for relasjonen, og undrer oss over atferden til barnet, sier Torill.

LAR BARN GRÅTE

– Jeg har aldri opplevd fysiske krenkelser, men jeg tenker psykiske krenkelser nesten er verre, fordi det er så lite synlig, sier Torill. Hun opplever at barn nå blir tatt mer på alvor, men ser at mange foreldre og barnehageansatte blir trigget og legger ansvaret over på barnet. Hun forsøker å veilede foreldre, som at det er bedre å anerkjenne barnas gråt enn å forsøke å avlede barnet.

GOD RELASJON: – Vi tenker ikke lenger at barnet skal ta seg sammen, men at det er vi voksne som har ansvar for relasjonen, sier ressurspedagog Torill Petterson, som er opptatt av å anerkjenne følelsen til barna i Oddenskogen EQ-barnehage som Helgi Steinn Kristjansson (t.v.) og Oscar Lien Bucher.

ENDRET BARNESYN: – Jeg husker godt at vi brukte metodene til supernannyene som var populære på 2000-tallet. Vi satte barnet alene for en timeout. Jeg skjønner nå at det var helt forferdelig, forteller barnehagelærer Torill Petterson.

Torills gode råd

Husk at alle gjør så godt de kan ut fra sine forutsetninger.

Det er vi voksne som sitter med muligheten til å gjøre endringer i hvordan vi møter barn. Vi må gå i oss selv for å gjøre endringer.

Tilgi deg selv for det du har sagt og gjort. I dag er vi mer opplyst om forskning og barns utvikling enn tidligere.

Tre ut av gamle sannheter som at «barn må da tåle» eller «jeg hadde det jo slik».

Be om veiledning og hjelp hvis du synes et barn er vanskelig. Vis sårbarhet.

Når du er stresset og føler deg presset, kan det komme ut fortvilelse som går ut over et barn, men det går alltid an å reparere og si unnskyld til barnet.

Det er den voksne som har 100 prosent ansvar i relasjonen til et barn. Kjenn på hva som er dine triggere, og ta ansvaret for dem. Ikke legg det ansvaret over på barnet.

– Før kunne vi avlede følelsene med å si «kom og se på denne bilen». Da jeg begynte å møte barnas følelser i stedet, trodde jeg at barnet kom til å gråte lenge, men det tar kortere tid, fordi barnet opplever å bli sett og forstått, forteller Torill.

Hun sier skolen er opptatt av å få inn robuste barn, og mange tenker at barn i dag ikke tåler noen ting.

– Det trengs mer bevissthet rundt krenkelser, og det er viktig å se på skille mellom det, og hva barn skal kunne tåle for å bli robust. Det kan være vondt å innse, sier Torill.

MÅ TILGI OSS SELV

Selv har Torill blitt trigget av gutter med voldsom atferd, fordi hun selv opplevde at sinne var en forbudt følelse i barndommen. Hun forteller at voksne som ikke er regulert, kommer ut av toleransevinduet sitt. Det betyr at de møter for eksempel barn som er sinte, med sinne.

– Jeg vet jeg har brukt et strengt blikk og har

satt gutten hardt på plass i stedet for å undre meg over hva som skjer inne i den lille gutten, forteller Torill. Hun føler også skyld for ikke å ha stått opp for barna når kollegaer har tvunget barn til å spise opp maten sin.

– Vi må tenke at vi gjorde det vi trodde var det beste den gangen ut fra kunnskapen vi hadde. Vi må tilgi oss selv det vi har gjort, sier Torill.

IKKE FARLIG MED GRÅT

– Vi har en oppfatning av at gråt og sinne er farlig, men det er en uttrykksform, sier Torill.

Torill tror den skjerpede aktivitetsplikten kan bidra til at ansatte blir redde for å gjøre feil. Derfor er det viktig at barnehageansatte reparerer ved for eksempel å si til barnet «det jeg sa der, var ikke bra for deg», ifølge barnehagelæreren.

– Husk at alle gjør så godt de kan ut fra sine forutsetninger, sier Torill.

line@utdanningsnytt.no

– Vi må tørre å innrømme feil

Alle som jobber med barn, gjør noen feil, og vi må tørre å innrømme det, mener professor i barnehagepedagogikk Anne Greve ved OsloMet.

TEKST: KJERSTI SALVESEN

PROFESSOR: Anne Greve ved OsloMet sier at det gradvis har blitt større bevissthet om hva det innebærer å krenke barn, men at dette er noe vi må jobbe med hele tiden. Foto: Line Fredheim Storvik

«Barn merker om vi ikke liker dem på ordentlig.»

Det å være åpne og ydmyke gjør oss til bedre profesjonsutøvere, sier professoren. Greve sier at det gradvis har blitt større bevissthet om hva det innebærer å krenke barn, men at det er noe vi må jobbe med bestandig.

SLUTT Å LEGGE ANSVARET PÅ BARN

Vi må aldri legge ansvaret på barna, men rette søkelyset mot de ansatte, ifølge Greve. Det var egen forskning som virkelig åpnet øynene hennes. Greve filmet i en barnehage: En treåring begynte å gråte, og en barnehagelærer spurte hva som hadde skjedd. Treåringen klarte ikke å sette ord på det. Barnehagelæreren fortsatte å spørre, og barnet følte seg kanskje presset til å komme med en forklaring. Hun sa at en gutt hadde kløpet henne i øyet, noe som ikke stemte. Gutten skjønte ikke dette, men det han trolig skjønte, var at han var et barn som fikk andre til å gråte.

– Jeg har selv irtettesatt barn i plenum, men som forsker så jeg tydelig hvor feil det ble. Når det er sagt: Det er lettere å være forsker enn barnehagelærer, sier Greve.

Å JOBBE MED SEG SELV

Greve sier at vi til syvende og sist må jobbe med oss selv.

– Barn er eksperter på kroppsspråk. De fanger opp det nonverbale, som sukkingen, blikket du sender til kollegaen din og rykningen du sliter med å kontrollere når du er irritert eller provosert. Vi må jobbe så mye med oss selv at vi på ekte liker alle barna og gleder oss til å se dem hver dag. Barn merker om vi ikke liker dem på ordentlig. Vi bør sjekke om noen barn blir syndebukker og «får skylden for alt», sier hun. Når Greve holder kurs og forteller dette, nikker mange gjenkjennende.

– Det skremmer meg hvis vi har skapt et miljø som åpner opp for at det er greit å krenke. At ett barn alltid får skylden, kan være en

krenkelse i seg selv. Dette barnet kan også bli en som krenker selv. Barnet får jo skylden uansett, sier hun.

Tiltak og programmer som for eksempel bruker «rosetol», har Greve liten tro på. Da kan barna tvinges til å si noe hyggelig, som de seinere kan si de ikke mente.

SNAKK OM DET

– Har du noen gode råd til de som kjenner på skyldfølelse og skam for å ha krenket barn?

– Jeg er en av dem, og det er nok mye jeg kan angre på, men det er lite konstruktivt å skamme seg. Barn tåler mye og klarer seg bra til tross for voksne som har gjort noen feil. Skyldfølelse er en dårlig måte å bruke energien på. Noen ganger må vi tenke som i Hakkebakkeskogen: «Gjort er gjort, og spist er spist» – og tenke at dette vil jeg lære av. Si unnskyld, men du må mene det. Det tar tid å endre mønstre, men når vi jobber med oss selv, blir vi gradvis bedre, svarer professoren. Hun mener vi trenger systemer der vi kan være så trygge på oss selv at vi tør å innrømme feil.

– Jeg mener det gjør oss til bedre profesjonsutøvere. En som er ydmyk og åpen, er mer tillitvekkende enn en person som er suveren og aldri innrømmer feil. For vi gjør feil, alle sammen, sier Greve.

ENDRET BARNESYN

Samfunnet og barnehageansattes syn på barn har endret seg mye det siste århundret. På starten av 1900-tallet skulle personalet holde avstand til barna og ikke forstyrre barns utvikling, ifølge nestor i barnehagehistorie og -didaktikk professor emeritus Jan-Erik Jo-

hansson ved OsloMet. Senere har det kommet flere andre retninger.

– Vi må se på hvordan vi oppfatter barns atferd, som ondskap eller mangel på kunnskap. Det første perspektivet har vært dominerende i mange land og står fortsatt sterkt verden over. I Sverige hevdet mannlige folkeskolelærere på 1950-tallet at landet ville gå til grunne som kulturnasjon hvis de ikke fikk slå guttene i femte og sjette klasse, sier Johansson. Han forteller at det ikke er lenge siden det ble forbudt å slå barn i Frankrike. I England er det fortsatt lov å oppdra barn med fysisk avstraffelse, sier Johansson.

KOM SOM DU ER

Professor Anne Greve sier at det ikke er ett barnesyn som gjelder i dag. Noe som utgjorde en stor endring, var da barns rett til medvirkning ble innlemmet i barnehageloven i 2003, ifølge Greve. Hun sier norske barnehager har en stolt historie.

– Det har alltid vært en «kom som du er»-holdning. Derfor er det få spesialbarnehager i Norge. Integrering har vært en kongstanke hele tiden, sier professoren, som var ferdig utdannet barnehagelærer i 1983. Allerede da lærte hun et barnesyn som innebærer at alle barn er gode nok som de er.

godkommunikasjon@gmail.com

ULIKE BARNESYN:

Samfunnet og barnehageansattes syn på barn har endret seg mye det siste århundret, ifølge professor emeritus Jan-Erik Johansson ved OsloMet. Foto: privat

Ingvild Åmot

professor i spesialpedagogikk
ved DMMH, Trondheim
ingvild.amot@dmmh.no

Borgunn Ytterhus

professor i helsevitenskap ved Institutt for
samfunnsmedisin og sykepleie, NTNU, Trondheim
borgunn.ytterhus@ntnu.no

Dette er viktig for barns trivsel og helse i barnehagen

Nærværende og lekende voksne er viktig for at barna skal ha det fint i barnehagen.

Helse og trivsel er to viktige elementer i hverdagen i norske barnehager. I forskningsprosjektet *Inkluderende og helsefremmende rom i barnehagen* (2015–2020) har vi forsket på hvordan barn i barnehagen selv oppfatter sin hverdag, og hva de tenker er viktig for at de skal ha det bra. Her deler vi noen av de sentrale funnene fra en ny fagfellekvurdert artikkel om hva barn opplever som gode rom for helse og trivsel (Åmot & Ytterhus, 2022).

HAR SNAKKET MED BARN

Den norske rammeplanen for barnehagen legger i del 1 vekt på at barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon, og at barnehagen skal bidra til trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing (Kunnskapsdepartementet, 2017). Barnehager har de siste årene jobbet mye med dette på ulike måter. I vår forskning har vi snakket med barn om deres hverdagsliv. Nasjonalt består barnegruppene i barnehagen av et mangfold av barn, hvor ca. 3 prosent av barna har utfordringer på en slik måte at de mottar spesialpedagogisk hjelp. I tillegg er det flere som har behov for individuelt tilpassede tilbud i ulik grad, samt barn som kan beskrives å være i utsatte livsposisjoner.

FORSKNINGSMETODE

Vi har lagt vekt på å kommunisere med dette mangfoldet av barn, og vi har dannet forskergrupper bestående av barn i alderen fire og fem år, med og uten funksjonsnedsettelse, både i by og bygd og i ulike typer barnehager. Vi har snakket med 24 barn i seks grupper, der 8 barn hadde funksjonsnedsettelse eller behov for spesialpedagogisk hjelp. Vi var

to erfarne forskere med i samtlige seks grupper. Et utvalgs-kriterie i studien var at barna hadde tilstrekkelig utviklet symbolspråk som gjorde det mulig for en som ikke kjenner barnet godt, å ha dialog.

Det er vanskelig å bare *snakke* med barn om hvordan de har det, og hvordan de opplever hverdagen sin. Derfor lagde vi et prosjekt hvor vi utforsket og utformet ulike måter å kommunisere med barn på om barnehagens hverdagsliv (Ytterhus & Åmot, 2019). I gruppene samarbeidet vi om felles tegninger og hadde lek og samtaler. Vi hadde individuelle turer innendørs og utendørs sammen med barna hvor de i utgangspunktet tok bilder med iPad av det morsomste, det skumleste og det kjedeligste stedet i barnehagen. I individuelle lekbaserte samtaler bygde vi barnehagen sammen ved hjelp av duplo-klosser og -figurer, og vi snakket sammen om hvordan det var der. I tillegg hadde vi et møte med en ansatt i hver barnehage slik at vi fikk en del bakgrunnsinformasjon. Hva fant vi ut?

FYSISK KROPPSLIG LEK VAR VIKTIG

Barn snakker ikke om «helse» slik som voksne gjør, men de forteller alle om stor glede av fysisk aktivitet. Barna selv beskriver hva de opplever som gode rom for trivsel og egeninitiert aktivitet i fysisk lek og barnestyrte aktiviteter. Barna uttrykte på flere måter å ha glede av fysisk aktivitet, blant annet fotballspilling, klatring, hopping og løping og det å rutsje eller skli på sklier og i bakker. Barnehagene pleide å gå på tur, og dette fortalte de også om. Det var turer til nærområdet, gymsalen og skogen – og de fleste fortalte at det var de ansatte som bestemte hvor turene skulle gå. Flere barnehager la opp til felles fysisk aktivitet i idrettshaller eller store rom, og dette var det også mange av barna som uttrykte stor glede rundt. Men store rom medførte ofte høyt

TRIVSEL: Barn snakker ikke om «helse» slik som voksne gjør, men de forteller alle om stor glede av fysisk aktivitet i barnehagen, viser studie.

Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

lydnivå, noe som for noen barn fremsto som bråkete og litt skummelt. Vi opplevde i tillegg ansatte som var opptatt av å lage fysiske «treningsopplegg» og påpeke overfor barna at det var sunt å røre seg, og at barna skulle kjenne på pulsen for å sjekke at de ble sprekke.

VIKTIG MED LEK OG VENNER

De fleste barna i forskningsgruppene fortalte uoppfordret at de hadde venner i barnehagen, og at de likte å være der. Samtidig fortalte flere barn om hvor vanskelig det kunne være i samspill med barn som var uaktsomme, brå og uforutsigbare i lek og aktivitet. Noen barn fortalte om jevnaldrende de var redde for, eller at noen barn var skumle og slemme. De skumle og slemme barna gjorde hverdagen

” Barna uttrykte glede av fysisk aktivitet gjennom fotballspilling, klatring, hopping og løping og det å skli på sklier og i bakker.

tidvis utrygg.

BARNES FORSTÅELSE AV ANSATTES ROLLE

Samtlige barn uttrykte at de ønsket at ansatte skulle være i nærheten, og mange hadde stor tillit til at de ansatte ville tre støttende til ved behov. Likevel var det gjennomgående at de opplevde at ansatte ikke leker i barnehagen, og flere

VIL HA MED VOKSNE: Barna vil gjerne at de ansatte skal leke mer enn de gjør i barnehagen, og ønsker at de ansatte skal være i nærheten, viser studie. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

uttrykte ønsker om at ansatte kunne vært mer med på lek sammen med dem. De fortalte at ansatte passer på, teller barn, og har regler om hvor det er lov til å løpe, hoppe og bråke.

Hvor vil vi så med disse fortellingene? Vi vil videre synliggjøre hvordan vi kan forstå det ulike barn har fortalt oss, i lys av begrep som helsefremming og identitet.

INTERESSANTE FUNN

Vi har snakket med et mangfold av barn. Når vi oppsummerer og analyserer det barna har delt med oss, ser vi at de fleste barn forstår hva som skjer, håndterer hverdagen og sier at det de gjør, kjennes meningsfullt. Meningsskaping gir opplevelser av sammenheng, noe som er avgjørende for å fremme helse (Antonovsky, 1987). Gjennom å utforske egne grenser, fysiske muligheter og utfoldelse sammen med andre barn synes de fleste barna å utvikle et selv hvor de opplever verden rundt seg som oversiktlig og forståelig. For barn med sosioemosjonelle vansker syntes det noe vanskelig å håndtere hverdagen og å finne sin rolle. Dersom de ikke fikk tett oppfølging av ansatte, lot de til å rusle parallelt rundt sine jevnaldrende i randsonen eller utenfor leken.

Et interessant funn er at barna skiller mellom det som er *jeg* og et *vi* (*barna*). De opplever sin egen glede og sin egen fryd som et eget individ og med egne meninger og opplevelser. Når det blir snakk om forbud, regler og begrensninger snakker barn om et *vi* – et kollektiv bestående av alle barna – i motsetning til de *voksne*. Dette *jeget* var en del av både barnehagesamfunnet og samfunnet rundt barnehagen. Vi oppfatter det slik at barn gjennom fysisk aktivitet og glede utvikler egenidentitet innenfor et samfunn. Samtidig var

„Barna opplevde at ansatte ikke leker i barnehagen, og flere uttrykte ønsker om at ansatte kunne vært mer med på lek sammen med dem.

det slående hvordan barna lager en kollektiv identitet i møtet med voksnes makt når det er snakk om det som er lov, og det som ansatte setter grenser for. Vi kan forstå det slik at en sosial prosess, stimulert av de ansattes forbud og restriksjoner, skaper grunnlag for at barna lager et *sosialt selv* knyttet til disse situasjonene og de spesifikke forventningene som ligger i dem. Slike sosiale situasjoner ser ut til å skape et «vi» (barna) og et «dem» (de ansatte).

HVA KAN VI LÆRE?

De ansatte representerte det som skaper struktur, orden, forutsigbarhet, støtte og en organisert hverdag. I dette forteller også barna at de savner ansattes engasjement, lekenhet og tilstedeværelse. Det er to ting vi vil peke på her: For det første kan det ut fra disse funnene virke å være mer meningsfylt at ansatte deltar, leker, stimulerer og engasjerer seg aktivt i lek enn å trekke inn en helsediskurs som handler om puls og målinger av aktivitet i hverdagen i barnehagen. For det andre er det viktig at ansatte er observante og nærværende nok til å fange opp at barn opplever utrygghet i samspillet med andre barn. Barn konstruerer helsefremmende aktiviteter som fysisk lek og nærvær med andre barn her og nå i barnehagen. Ansatte er viktige bidragsyttere og fasilitatorer og er ansvarlige for å lage strukturer og innhold som gir barna gode muligheter både for trivsel og helsefremmende aktiviteter.

Litteratur

- Antonovsky, A. (1987). *Unraveling The Mystery of Health – How People Manage Stress and Stay Well*. Jossey-Bass Publishers, 1987.
- Kunnskapsdepartementet (2017). *Rammeplan for barnehagen. Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Utdanningsdirektoratet. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>
- Mead, G.H. (1998). *Å ta andres perspektiv: grunnlag for sosialisering og identitet: George Herbert Mead i utvalg*. Abstrakt forlag.
- Ytterhus, B. & Åmot, I. (2019). Barn med og uten funksjonsnedsettelse og deltagelse i forskergrupper – Når og hvordan kan ulike kvalitative forskningsmetoder få alle barn til å delta i forskning? *Nordisk Barnehageforskning*. 18(9), 1–15.
- Åmot, I. & Ytterhus, B. (2022). Health Promotion and Identity Construction in Norwegian Kindergartens – A Qualitative Study on Children with and Without Disabilities. *Early Childhood Education Journal-D-21-00404R2*. DOI: 10.1007/s10643-022-01382-7

Stor variasjon i hvordan pedagogiske ledere møter kulturelt mangfold

Noen opplever kulturelle ulikheter som utfordrende. Andre overser forskjellene, mens enkelte anerkjenner mangfold som en ressurs, viser forskning.

TEKST: KJERSTI SALVESEN FOTO: HØGSKULEN PÅ VESTLANDET OG PRIVAT

1. Hva har du skrevet doktorgrad om?

– Doktorgraden handler om pedagogisk ledelse og kulturelt mangfold i barnehagen. Jeg har sett på hvordan flyktningforeldre erfarer møtet med barnehagen. I tillegg har jeg undersøkt hvordan pedagogiske ledere forstår kulturelt mangfold. Jeg har sett på hvilken betydning flerkulturelle møter og pedagogisk ledelse kan ha for tilhørighet og anerkjennelse i barnehagefellesskapet.

2. Hva har du funnet ut?

– Jeg har funnet ut at det er stor variasjon i hvordan pedagogiske ledere forstår og møter kulturelt mangfold. Noen ser på de kulturelle ulikhetene som problemer, mens andre overser forskjellene. Noen er ikke så opptatt av forskjellene, mens andre møter kulturelt mangfold med åpenhet og anerkjenner det som en ressurs. Jeg erfarer at alle gjør det beste de kan – og ser at variasjonene handler om tid, rom og ressurser. Etter- og videreutdanning har mye å si. Kompetanse gjør det enklere å møte kulturelt mangfold på en åpen og god måte. Styrers rolle er også viktig som en rollemodell. I en av barnehagene la styrer til rette for at de pedagogiske lederne fikk tid hver uke til å lese seg opp på fag.

3. Hva tror du forskningen din vil bety for barnehagene i Norge?

– Forskningen har belyst barnehagens «tattforghiteter» og skjulte maktstrukturer, som bidrar til å reprodusere minoritets- og majoritetsrelasjoner.

Den har bidratt til en bevisstgjøring av hvordan både individuelle verdier og kollektiv barnehage- og profesjonspraksis fører til ekskludering av minoriteter. Denne bevisstgjøringen kan bidra til nye måter å jobbe på, både når det gjelder ledelse og kulturelt mangfold, der målet er å inkludere minoriteter i større grad. En mer kultursensitiv og fleksibel praksis kan føre til økt inkludering av minoritetsbarn og deres foreldre, så vel som foreldre generelt.

4. Hva overrasket deg mest i forskningen?

– Variasjonen i hvordan barnehageansatte forstår og møter kulturelt mangfold – og de ulike måtene å lede på, har overrasket meg. Det er også overraskende at det er så mye som tas for gitt i møte med foreldre, som at ulltøy er best på kalde dager. Det tas ofte som en selvfølge at foreldrene kjenner til begreper som skiftetøy, leggetider, tilvenning og levering og legger det samme i begrepene som de pedagogiske lederne. Det eksisterer en del institusjonaliserte oppfatninger av hva som er barns beste. For en del foreldre innebærer det et språk de ikke helt forstår. Personalet opplever i stor grad at de må lære disse foreldrene å bli norske: sånn at disse skal bli bedre foreldre – i deres øyne. Jeg tenker vi trenger større grad av åpenhet for det som er forskjellig. Noen ganger er forskjellene knyttet til kultur, andre ganger handler det om individuelle forskjeller. En mer ydmyk tilnærming vil komme godt med.

godkommunikasjon@gmail.com

Min doktorgrad

HILDE HJERTAGER LUND (52)

førsteamanuensis ved institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag ved Høgskulen på Vestlandet, disputerte august 2022.

Doktorgrad: *Ulikhet, likhet og mangfold. Pedagogisk ledelse og foreldreskap i kulturelt mangfoldige barnehager*

Mål med forskningen: å få kunnskap om hvordan pedagogisk ledelse virker inn i barnehagens forståelse av kulturelt mangfold; å få kunnskap om barnehagens møter med barn og foreldre med minoritetsbakgrunn, og å se hvilken betydning dette kan ha for inkludering og tilhørighet

DERFOR ER DENNE DOKTORGRADEN VIKTIG

– Forskningen bidrar til å synliggjøre hvordan barnehager håndterer og ivaretar kulturelt mangfold. Vi ser at pedagogisk ledelse spiller inn og er viktig. Avhandlingen er unik fordi den kombinerer innsikt fra feltarbeid og intervjuer med barnehageledere, ansatte og flyktningforeldre. Resultatene gir grunnlag for å reflektere over hvordan barnehageledere kan vise større forståelse i møte med barn og foreldre.

Kari Ludvigsen

professor ved Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag ved Høgskulen på Vestlandet

Kompetanse gjør det enklere å møte kulturelt mangfold på en åpen og god måte.

Vilde Håkansson
pedagogisk leder i Tangen
barnehage i Rælingen
vildeh113@gmail.com

Viktig å vise barn kjønns- mangfold i barnehagen

**Både transpersoner og barn som identifiserer seg med ett kjønn, vil nyte godt av at barnehagene jobber for å vise kjønns-
mangfold. Slik kan du gjøre det.**

ILLUSTRASJONSFOTO: ADOBE STOCK FOTO BYLINEBILDE: UTESTEMME FOTO AS

Fra barnet er nyfødt, synliggjøres barnets kjønns-tilhørighet tydelig for omverden. Kjønn blir uttrykt gjennom blå eller rosa farge på smokker, klær og tepper. De fleste barn er tidlig klar over egen kjønns-tilhørighet, og jo eldre de blir, jo tydeligere blir kjønnsforskjellene. Samtidig som åpenhet rundt kjønns-
mangfold er på frammarsj i dagens samfunn, opplever jeg at mange fremdeles ikke ser nødvendigheten av å synliggjøre kjønns-
mangfoldet. I rammeplanen for barnehager står det at «Barnehagen skal fremme likeverd og likestilling uavhengig av kjønn, (...) kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 10). Både for barna som opplever at deres kjønnsidentitet

ikke samsvarer med deres biologiske kjønn, og for barna som ikke opplever dette, vil det være positivt å få synliggjort kjønns-
mangfoldet for å normalisere kjønnsidentitet og -uttrykk av alle former. Hvordan kan den pedagogiske lederen synliggjøre kjønns-
mangfoldet i barnehagens pedagogiske arbeid? Det ønsker jeg å vise i denne artikkelen.

BEGREPER OM KJØNN

I denne artikkelen brukes en del begreper knyttet til kjønn som kan oppleves nye for mange. Her får du en forklaring på dem.

Biologisk kjønn er kjønn man blir tilskrevet ved fødsel, basert på utseendet til ytre kjønnsorganer (Arntzen & Kahrs, 2013, s. 212).

Tokjønnsmodellen vil si at det finnes bare to kategorier for kjønn, mann og kvinne, som det er knyttet visse forventninger til på bakgrunn av biologiske, historiske og kulturelle faktorer (Arntzen & Renolen, 2018, s. 33).

Transpersoner er personer som, i varierende grad, opplever at deres kjønnsidentitet ikke samsvarer med deres biologiske kjønn (Arntzen & Kahrs, 2013, s. 213).

FÅR STØTTE: Når barnehagelæreren synliggjør og normaliserer kjønnsmangfoldet, kan barnet oppleve at det ikke er så alene som det trodde, og følelsen av å være annerledes kan minskes.

Cis-kjønnede er personer med en kjønnsidentitet som samsvarer med deres biologiske kjønn.

Kjønnsuttrykk er den måten hver person viser utad hvilken kjønnsidentitet de har (Arntzen & Renolen, 2018, s. 19).

Kjønnsmangfoldet er uttrykket Arntzen og Renolen bruker om alle de ulike måtene å uttrykke kjønn på (Arntzen & Renolen, 2018, s. 19).

I denne artikkelen har jeg hentet informasjon fra allerede utgitte fagtekster der jeg fant forskning, teori og fagkunnskap for å drøfte hvordan den pedagogiske lederen kan synliggjøre kjønnsmangfoldet i barnehagens pedagogiske arbeid. I løpet av litteratursøket oppdaget jeg at det finnes lite konkret litteratur på kjønnsmangfoldet i barnehagen, noe som inspirerte meg til å skrive denne artikkelen.

HVORFOR SYNLIGGJØRE KJØNNMANGFOLDET?

I en studie gjort av Kennedy og Hellen kommer det frem at transpersoner opplevde seg selv som problemet da de var barn (Kennedy & Hellen, 2010). Voksne i barnets liv

sender hele tiden signaler som bekrefter eller avviser deres handlinger. Signalene kan være at man forteller om hvordan jenter bør oppføre seg, og hva gutter burde leke med. Hver for seg er ikke disse signalene så alvorlige, men til sammen skaper de trange rammer for barnas handlingsrom når det kommer til kjønnsidentitet- og uttrykk (Arntzen & Kahrs, 2013, s. 156). Når handlingsrommene blir trangere, kan det føre til at flere opplever at deres identitet som transperson er et problem.

Når vi skal argumentere for at man skal arbeide med og utvide kjønnsnormene i barnehagen, er det lett å tenke at det ikke er nødvendig, fordi det er så få barn som faller utenfor tokjønnsmodellen. Da glemmer vi at de barna som identifiserer seg innenfor tokjønnsmodellen, også får nytte av dette arbeidet. Også for cis-kjønnede barn, barn som har

” Når barna får leke uten at det blir satt historiske og kulturelle kjønnede praksiser blir leken friere.

en kjønnsidentitet som samsvarer med deres biologiske kjønn, vil det være en fordel å vite om kjønns mangfoldet, som de er en del av. Ved å jobbe med kjønns mangfoldet i barnehagen får også de barna som identifiserer seg med sitt biologiske kjønn, større handlingsrom for å handle som de vil, og ikke bare slik det er forventet ut fra kjønnnet deres. I tillegg vil barna som tidlig blir eksponert for kjønns mangfoldet, være mer åpne for «annerledeshet», og arbeidet kan motvirke mobbing (Arntzen & Renolen, 2018, s. 28). Dermed vil barnehagen bli tryggere for barn av alle kjønnsidentiteter, og alle får kjenne på større valgfrihet når det kommer til kjønnsuttrykk.

NORMALISERE KJØNNMANGFOLD

Barn utenfor tokjønnsmodellen forstår tidlig at det er noe «annerledes» med dem. Som barnehagelærer kan man synliggjøre og normalisere kjønns mangfoldet for at oppveksten til transkjønnede barn blir bedre (Arntzen & Renolen, 2018, s. 14). Når barnehagelæreren synliggjør og normaliserer kjønns mangfoldet, kan barnet oppleve at det ikke er så alene som det trodde, og følelsen av å være annerledes kan minskes. Barn forstår at det som ikke snakkes om, er uønsket eller flaut (Arntzen & Renolen, 2018, s. 14), og når de i tillegg møter signaler fra voksne om at deres kjønnsuttrykk ikke er «rett», kan barna kjenne på skam.

FØLER SKAM

En undersøkelse fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) viser at selvmordssatferd er mer fremtredende blant transpersoner (Anderssen, 2021, s. 97). Av transbinære og trans-ikke-binære rapporterer henholdsvis 34 % og 30 % at de har forsøkt å ta sitt eget liv. I motsetning rapporterte 12 % av cis-personer at de hadde forsøkt å ta sitt eget liv. Benestad skriver at «faren ligger i å ikke få uttrykke seg» (Benestad, 2013, s. 135). Det vil si at det ikke er skadelig å identifisere seg utenfor tokjønnsmodellen, men at det er skadelig å ikke få uttrykke seg på den måten man ønsker. Det er når man ikke får uttrykke seg, at skaden skjer; det er da folk tar livet av seg.

DETTE KAN BARNEHAGEN GJØRE

Et av tiltakene man kan gjøre i barnehagen for å synliggjøre kjønns mangfoldet i barnegruppa, er å lese bøker med karakterer som bryter med kjønnsnormene. På den måten viser man til barnegruppa at det er mulig å identifisere seg utenfor tokjønnsmodellen, og at man kan ha forskjellige kjønnsuttrykk. Dermed kan handlingsrommet åpnes opp for barna, og de får erfare at det er greit å være den de er. I tillegg kan barna som opplever å ikke identifisere seg med

Selv om visse kjønnsforskjeller er selvsagte, så må man ikke se begrensningene i kjønnsforskjellene.

sitt biologiske kjønn, få karakterer å identifisere seg med, og få en opplevelse av at de ikke er alene i annerledesheten de kjenner på.

BLANDE LEKER

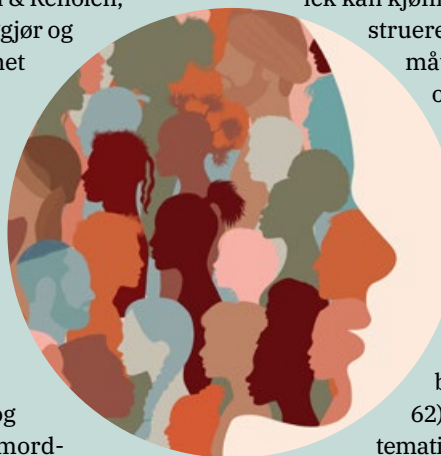
Et annet tiltak personalet kan gjøre, er å motvirke at leken ofte blir kjønnsdelt. Når leken blir kjønnsdelt, vil barna få øvd på ulike ferdigheter. For å oppmuntre barna til å leke på tvers av kjønn og i alle rommene i barnehagen, kan man blande de typiske «guttetingene» med de typiske «jentetingene». Når barna får leke uten at det blir satt historiske og kulturelle kjønnede praksiser, blir leken friere. I barns frie lek kan kjønnsstereotypene dekonstrueres og rekonstrueres (Arntzen & Renolen, 2018, s. 79). På den måten gjør barna selv leken mer mangfoldig, og det blir plass til alle barna i leken.

SNAKK MED FORELDRE

For å tilrettelegge for at barna skal få være den de er, på best mulig måte, er det viktig at samarbeidet mellom hjemmet og barnehagen er godt. Den pedagogiske lederen må ikke være redd for å diskutere tematikk rundt kjønns mangfoldet med barnas foreldre (Arntzen & Renolen, 2013, s. 62). Blant annet kan man ha diskusjoner rundt tematikken på et foreldremøte. Da får foreldrene komme til orde, og foreldrene kan snakke om hvilke forventninger de har til kjønne, og diskutere hvorfor det er viktig å synliggjøre kjønns mangfoldet i barnehagens pedagogiske arbeid. Disse diskusjonene kan hjelpe foreldrene med å bli oppmerksomme på kjønns mangfoldet som finnes i samfunnet og på egne forventninger til barna sine.

HA TEMAET PÅ MØTER

For personalet kan det være gunstig med felles refleksjon rundt tematikken på et avdelingsmøte. Da kan vi reflektere over hvilke forventninger vi har til barna, og hvordan de kommer til uttrykk (Arntzen & Renolen, 2018, s. 40). Poenget skal ikke være å avdekke feil, men å tydeliggjøre forventningene og signalene personalet sender som gruppe. Eksempler på slike signaler kan være hvilke leker du tilbyr barnet. Tilbyr du gutten biler og jenta dukker, eller kunne du tilbudt alle typer leker til barn uavhengig av kjønn? Et annet eksempel kan være hvordan du møter utagerende barn. Av og til kan atferden til utagerende gutter bli avfeid med at «han er bare en gutt med mye energi», istedenfor at man undersøker hva årsaken til utageringen

kan være. Hvordan møter vi boltrelek eller annen høylytt lek? Har personalet mer toleranse for denne typen lek blant guttene? «De må jo få utfolde seg», men hva med jentene? Har ikke de også behov for å utfolde seg og å trene på grensesetting for seg selv og andre? Det er viktig å løfte disse ubevisste signalene med personalet, slik at de kan bli mer bevisste og reflektere rundt signaler de sender barna. Dukker det opp spennende tanker, refleksjoner og spørsmål, kan det være naturlig å ta utgangspunkt i et av disse for å undersøke gruppens praksis.

VISKE UT KJØNNSNORMER

Når jeg har snakket om oppgaven min, både med barnehageansatte og andre, har jeg gjerne fått spørsmål om jeg ønsker å fjerne kjønnsforskjeller helt. Mange påpeker at det finnes visse fysiske og psykiske kjønnsforskjeller som man ikke kommer utenom. Da må jeg svare at selv om visse kjønnsforskjeller er selvsagte, så må man ikke se begrensningene i kjønnsforskjellene. Jeg ønsker en barnehage, og etter hvert et samfunn, der man ikke dømmes for hvilket kjønnsuttrykk man velger. For å gjøre dette mulig må man begynne med å se mulighetene i kjønnsforskjellene. Når vi visker ut linjene mellom kjønnsnormene, vil vi få et mer aksepterende samfunn med flere valgmuligheter for alle.

Dette er selvfølgelig store ambisjoner for en barnehagelærer å ha, men hvor skal vi begynne om ikke i barnehagen?

Litteratur

- Anderssen, Norman, Helga Eggebø, Elisabeth Stubberud og Øystein Holmelid (2021). «Seksuell orientering, kjønnsmangfold og levekår. Resultater fra spørreundersøkelsen 2020». Institutt for samfunnspsykologi, Universitetet i Bergen. Hentet fra https://www.bufoir.no/globalassets/global/nbbf/kjonn_identitet/seksuell_orientering_kjonnsmangfold_og_levekar_resultater_fra_sporreundersokelsen_2020.pdf
- Arntzen, M. & Kahrs, K. (2013). *De usynlige kjønn*. Fagbokforlaget.
- Arntzen, M. & Renolen, M. (2018). *Prinsesse Ivar – om barn og kjønnsidentitet*. GAN Aschehoug.
- Benestad, E.E.P. (2013). Faren ligger i å ikke få uttrykke seg. I Arntzen, M. & Kahrs, K., *De usynlige kjønn*. (S. 135–141). Fagbokforlaget.
- Inger, N. (2013). Rus – et behov for å kontrollere følelsene. I Arntzen, M. & Kahrs, K., *De usynlige kjønn*. (S. 158–160). Fagbokforlaget.
- Kennedy, N. & Hellen, M. (2010). Transgender children – more than a theoretical challenge. *Graduate Journal of Social Science*, 7(2), 25–43.
- American Journal of community psychology, Reflecting Resiliency: Openness About Sexual Orientation and/or Gender Identity and Its Relationship to Well-Being and Educational Outcomes for LGBT Students (1-2), 167–178. Hentet fra: <https://doi.org/10.1007/s10464-014-9642-6>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir. Hentet fra <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>
- Sørli, A. *Hvor vanlig er kjønnsinkongruens?* Hentet 12.05.2022 fra <https://kjonninkongruens.no/kjonninkongruens/hvor-mange-er-trans/>

ANNONSE

The image shows a Facebook post for the page 'Første steg'. The post features a large background image of a child's face partially covered by autumn leaves. Below this, there are three book covers from the 'Første steg' series: 'HER ER DE ANSATTE MED I LEKEN', 'ØKT LESEGLEDE MED NYE LESEMATER', and 'FØRSTE STEG'. To the right of the books is a blue banner with a large orange 'F' and the text 'Fagpresseprisen'. At the bottom right of the post area, it says 'UTDANNINGSNYTT.NO'. The Facebook interface shows the page has 8.8k followers and 12 people are following it. The post is categorized as 'Innlegg' (Post).

Første steg
8,8 k følgere • Følger 12

Fagpresseprisen

UTDANNINGSNYTT.NO

Bli med og følg oss du også!
[@facebook.com/førtesteg](https://facebook.com/førtesteg)

Ledelse er nøkkelen til å inkludere alle barn i barnehagen

For å få til en barnehage som inkluderer alle barn, er det viktig å lede sammen med andre.

denne artikkelen har jeg valgt å skrive om styrens rolle i arbeidet med et inkluderende fellesskap i barnehagen. I Færder kommune jobber vi med en helhetlig plan for oppvekst. Vårt overordnede mål med planen er å etterstrebe at alle barn i Færder tilegner seg en robust grunnmur som trengs for å leve et godt liv, og da vil utviklingsmulighetene være avgjørende. Det at barn kjenner tilhørighet gjennom å ha en betydningsfull rolle i fellesskapet, er noe vi i kommunen er veldig opptatt av.

HVA BETYR INKLUDERING?

Alle barn skal føle seg sett og anerkjent for den de er, og personalet skal synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet (KD, 2017). I stortingsmelding 6 (2019–2020) viser de til at det er store kvalitetsforskjeller i norske barnehager, og mange barn får ikke den hjelpen de trenger (Meld. St. 6 (2019–2020)). Dette kommer også frem i GoBaN-rapporten (2019). Der så de på arbeidet med å inkludere alle barn i lek og samspill som et utviklingspotensial (Alvestad, Gjems, Myrvang, Storli, Tungland, Velde & Bjørnstad, 2019). Inkludering er også vektlagt i stortingsmelding 6 (2019–2020), hvor regjeringen ønsker å legge til rette for at barnehagene gir muligheter for alle barn – uavhengig av bakgrunn og forskjeller (KD, 2020). Som en oppfølging av stortingsmelding 6 (2019–2020) har barnehagene satt i gang et kompetanseløft for å sikre at alle barn og unge opplever å få et godt og inkluderende tilbud i barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2021).

TEORETISK RAMMEVERK

I denne artikkelen ser jeg på følgende problemstilling:

Hvordan kan styrer gjennom verdibasert ledelse og kunnskapsledelse skape felles forståelse i personalet i arbeidet med inkluderende fellesskap i barnehagen?

For å belyse problemstillingen har jeg valgt å se nærmere på verdibasert ledelse med vekt på de språkskapende prosessene og hvordan disse sammen med kunnskapsspiralen kan bidra til økt felles forståelse i personalet.

VERDIBASERT LEDELSE

Som styrer har jeg det daglige ansvaret i barnehagen, og det er altså mitt hovedansvar at personalet utvikler en felles forståelse (KD, 2017). Busch (2012) hevder at vi må se forskjellen på ledelse og det å lede andre mennesker, og at det i dagens samfunn er viktigere å lede sammen med andre enn gjennom andre. Jackobsen & Thorsvik (2021) ser en tendens til at tradisjonelle hierarkier delvis erstattes av ulike former for teamarbeid. Det at barnehageansatte stadig får høyere kompetanse (UDIR, 2017), kan påvirke ledere til å bruke denne kompetansen til å dele myndighet og innflytelse med sine ansatte. Dette kan blant annet skje gjennom team, hvor det er viktig å ha en felles forståelse for verdier slik at teammedlemmene går i samme retning. Det er verdibasert ledelse.

Språkutviklende prosesser innebærer at ledere må utvikle et språk som gjør det mulig å arbeide med verdier (Busch, 2012). For å kunne utvikle hensiktsmessige ledelsesprosesser må lederen sørge for at ansatte har felles kunnskap og begreper som er tilpasset de konkrete utfordringene i barnehagen. En verdimeisig forankring av språkskapende prosesser betyr at alle ansatte må få et felles sett med verdier tilpasset deres arbeidsoppgaver. Det må gjennomføres en verdimeisig og etisk refleksjon hvor profesjonelle medarbeidere utvikler et eget språk som gir verdiene et konkret og praksisnært innhold (Busch, 2012).

KUNNSKAPSLEDELSE

Gotvassli (2021) hevder at taus kunnskap handler om den erfaringsbaserte kunnskapen om hvordan arbeidsoppgaver

FELLESSKAP: Ved å kombinere ulike typer ledelse kan styreren skape en felles forståelse hos personalet for hva det betyr å arbeide for et inkluderende fellesskap. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

skal løses. Denne kunnskapen blir ikke uttrykt gjennom språket, derfor er den taus. Når barnehageansatte løser arbeidsoppgaver, snakker sammen, samhandler og deltar i felles praksis, utvikler de en praksiskunnskap. Nonaka og Takeuchi (1995) har utviklet kunnskapsspiralen, en utviklingsmodell som viser hvordan taus kunnskap kan gjøres eksplisitt. Det er kunnskapsledelse. Nonaka og Takeuchi (1995) hevder at kunnskapsutviklingen foregår i en spiralbevegelse over tid, og over fire ulike prosesser. Den første prosessen, sosialisering, handler om den kulturen og de normene barnehagen skaper sammen. Den andre prosessen, eksternalisering, handler om de normene som

” Styreren kan sammen med teamet sitt se på de verdiene som er i barnehagen, og skape felles begreper sammen.

bare er der for å sette ord og begreper på den kulturen vi jobber i. Den tredje prosessen, kombinerings, handler om at praksisen som blir uttrykt med ord, settes sammen med relevant teori. Den fjerde prosessen, internalisering, handler om at den nye kunnskapen blir personliggjort og er

sterkt beslektet med begrepet *learning by doing* (Nonaka og Takeuchi, 1995). Det sentrale i disse prosessene er dialog og kollektiv refleksjon.

INKLUDERENDE FELLESSKAP

Solli & Andresen (2012) peker på at hvordan barnehagen fungerer som organisasjon, i stor grad vil påvirke hvordan de ansatte tenker, handler og vurderer inkludering. Ifølge Solli & Andresen (2012) vil kvaliteten på samspillet som foregår mellom de ansatte og barna, ha stor betydning for om arbeidet beveger seg i en inkluderende eller segregerende retning.

Det viktigste grepet vi kan ta for å fremme og styrke inkluderende praksis i barnehagen, er å forbedre kvaliteten på det ordinære, allmennpedagogiske tilbudet (Meld. St. 6 (2019–2020)). Lyngseth & Mørland (2022) peker på at barnehagen skal ta hensyn til mangfoldet av barn. Dette betyr at barnehagetilbudet må tilpasses hele målgruppen.

DELER MYNDIGHET OG INNFLYTTELSE

Lederen i barnehagen har et hovedansvar for å sikre at personalet utvikler en felles forståelse (KD, 2017). Lederen er helt avhengig av å ha med seg hele personalet. Som tidligere nevnt påpeker Jackobsen & Thorsvik (2021) at det er en tendens til at lederen nå må dele myndighet og innflytelse med sine ansatte i større grad enn tidligere. Dette er i overensstemmelse med Busch (2012), som mener at alle ansatte kan delta i ledelsesprosesser uavhengig av hvor de er plassert i organisasjonshierarkiet. Jeg vil nå se nærmere på hvordan språkskapende prosesser og kunnskapsspiralen muligens kan bidra til nettopp dette.

SKAPE FELLES BEGREPER

Busch (2012) definerer ledelse som språkskapende samspill mellom relevante personer. Styreren kan sammen med teamet sitt se på de verdiene som er i barnehagen, og

”Lederen kan legge opp til sosiale prosesser hvor de ansatte reflekterer over egen praksis og knytter den tause kunnskapen opp mot forskrifter.

skape felles begreper sammen. Dette fordrer at lederen setter i gang refleksjonsprosesser hos de ansatte (Busch, 2012). Denne måten å tenke ledelse på samsvarer godt med Nonaka og Takeuchi (1995) sin kunnskapsspiral. Prosessene i kunnskapsspiralen kan bidra til å utvikle et felles språk for pedagogisk praksis ved at personalet gjennom dialog og kollektiv refleksjon kan sette ord på den tause kunnskapen. Dersom styreren bruker de språkskapende prosessene og samtidig tar i bruk kunnskapsspiralen, vil lederen kunne klare å knytte den tause kunnskapen til de ansatte opp mot forskriftene og egen praksis i barnehagen, og deretter dele kunnskapen med de andre ansatte i barnehagen.

SLIK GJØR DU DET I PRAKSIS

Arbeid med inkludering er et tydelig krav i rammeplanen, men vi vet likevel at barnehageansatte er gitt et stort handlingsrom til å tolke innholdet. Styreren må derfor sørge for at alle medarbeiderne får kunnskap om de verdiene og de etiske standardene i rammeplanen. Styreren må sørge for at de ansatte kan reflektere over verdier og etiske utfordringer slik at dette bidrar til at de ansatte kan utvikle et eget språk som gir barnehagens verdier et innhold, sett i lys av rammeplanen og barnehageloven. Slik jeg ser det, kan en leder gjennom å kombinere verdibasert ledelse og kunnskapsledelse legge opp til at ansatte snakker og reflekterer over den praksisen de ansatte er i hver eneste dag, det som er trygt og kjent. Dette kan de gjøre for hele personalgruppen ved at lederen synliggjør hva en inkluderende praksis er. Lederen kan også koble på de pedagogiske lederne i barnehagen for å synliggjøre den tause kunnskapen hos de ansatte på egen avdeling. Slik kan de som et team realisere verdiene i rammeplanen i møte med barna.

OPPSUMMERING

Gjennom å kombinere verdibasert ledelse og kunnskapsle-

delse kan styreren skape en felles forståelse hos personalet for hva det betyr å arbeide for et inkluderende fellesskap. Vi vet at mange barn ikke får den hjelpen de trenger, og da er det spesielt viktig at styreren i barnehagen er bevisst den makten og ikke minst de mulighetene som finnes i ledelse.

Et hovedpoeng i denne artikkelen er at lederen kan legge opp til sosiale prosesser hvor de ansatte reflekterer over egen praksis og knytter den tause kunnskapen opp mot forskrifter, for deretter å dele kunnskapen med de andre ansatte i barnehagen. Videre kan lederen bruke sine pedagogiske ledere for å få innsikt i den erfaringsbaserte kunnskapen. Ved at de ansatte observerer, tilegner seg kunnskap og sammen med andre setter ord på og reflekterer over hva de gjør, kan den tause kunnskapen blir omgjort til eksplisitt kunnskap som kan deles i hele barnehagen. Ved å benytte seg av kvaliteter i verdibasert ledelse og kunnskapsledelse kan lederen sikre at alle barnehageansatte får deltatt i utviklingsprosesser som har til hensikt å skape en felles forståelse og refleksjon over egen praksis. De ansatte kan da som et team realisere verdiene i rammeplanen i møte med barna.

Litteratur

- Alvestad, M., Gjems, L., Myrvang, E., Berger Srorli, J., Espedal Tungland, I.B., Lønning Velde, K. & Bjørnstad, E. (2019). *Kvalitet i barnehagen. Rapport fra dybdestudien i det longitudinale forskningsprosjektet Gode barnehager for barn i Norge (GoBaN)*.
Busch, T. (2012). *Verdibasert ledelse i offentlige profesjoner*. Fagbokforlaget
Gotvassli, K.A. (2021). *Kunnskap, kunnskapsutvikling og kunnskapsledelse i organisasjoner* (2. utg.) Fagbokforlaget
Jacobsen, D.I., & Thorsvik, J. (2021). *Hvordan organisasjoner fungerer* (5. utg.) Fagbokforlaget
Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*.
Lov om barnehager. (2006). Lov om barnehager (barnehageloven).
Lyngseth, E. J., & Mørland, B. (2022). *Tidlig innsats i tidlig barndom*. I E.J. Lyngseth & B. Mørland (Red.), *Tidlig innsats i tidlig barndom* (2. utg.). Gyldendal akademisk.
Meld. st. 6. (2019–2020). *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*.
Nonaka, I. & Takeuchi, H. (1995). *The Knowledge-Creating Company*. New York: Oxford University Press
Solli, K.A. & Andresen, R., (2012). «Alle skal bli sett og hørt» Barnehagepersonalets synspunkter på inkludering. I A.L. Arnesen (Red.), *Inkludering – Perspektiver i barnehagefaglig praksis*
Utdanningsdirektoratet. (2021). *Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis*.

ANNONSE

Første steg

ønsker alle lesere og bidragsytere

*God jul
og
godt nytt år*

Ingvild Alfheim og Cecilie Fodstad
De yngste som leser
Universitetsforlaget (2023)
112 sider

I denne boka får du kunnskap om hvordan og hva de yngste barna i barnehagen leser. Her får du forskning på småbarnslitteratur og eksempler på pekebøker og bildebøker som passer for de minste. Du kan lese om hvordan 1- og 2-åringer leker bøker, om lyrikk- og språkleker og om hvordan pedagogene kan invitere barna inn i lesestunden. Boka er fagfellevurdert.

Ståle Skagen og Geir Valøen
Kom i gang med digitale verktøy i barnehagen
Fagbokforlaget (2022)
120 sider

Et lettlest hefte om hva digitale verktøy er, og hvordan du kan bruke dem i barnehagen. Du får tips til hvordan du kan komme i gang med en digital praksis, og hva slags utstyr du kan starte med. Digital lupe, iPad, Google Lens, GoPro-kamera og inspeksjonskamera er noen av verktøyene du får innsikt i. Boka har konkrete eksempler på bruk i hverdagen både ute i naturen og inne.

Sissel Mørreaunet, Vibeke Glaser og Kari Hoås Moen (red.)
Barnehagens grunnsteiner
Universitetsforlaget (2023)
3. utgave
284 sider

Hvordan skal vi forstå barnehagens formålsparagraf og omsette den i praksis? Det hjelper denne antologien deg med. Boka tar opp temaer som omsorg, lek, læring, danning, verdier, bærekraft, tilgivelse, solidaritet, mangfold, likeverd, inkludering, bevegelsesglede, trivsel, et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø, medvirkning, vennskap og demokrati.

Anmeldt av
Kirsten Flaten
dosent i spesialpedagogikk ved
Høgskulen på Vestlandet
kirsten.flaten@hvl.no

Liv Mette Laastad Strømme
Normalitet i barnehagen
Universitetsforlaget (2023)
150 sider

Når normalitet vert ei norm

Jakta på normalitet kan føre til enda fleire normer for born å passe inn i.

Boka tar opp normalitet – eit tema som det er nødvendig å ta opp, så det ikkje forsvinn i ei søking etter det perfekte. Faren ved å gå inn i normalitetsomgrepet er at det fort sporar inn på kva som er målet på normalitet, underforstått korleis ein kan skilje det normale frå det unormale.

Det gjer ikkje normalitetsomgrepet breiare, men lagar enda ei norm som borna skal målast mot.

USUNN NORMALITET

Teksten sveiper innom historia og viser at det gjennom tidene har vore mange omgrep og målingar for å skilje normalt frå unormalt. Normalitet er ikkje at born er like eller utviklar seg likt. I normalitet er ulikskap det vanlege. Normalitet er usunt om det inneheld ei vurdering av kven som er innanfor, og kven som er utanfor. Er det normale barnet alltid rasjonelt og fornuftig? Er det normalt å alltid vere tilpassa og å meistre? Det som

er verdsett i eitt miljø, kan vere ein hemsko i eit anna miljø.

TIDLEG INNSATS

Tidleg innsats vert problematisert da personalet i barnehagen kjenner på at dei må reagere der barnet ikkje følgjer aldersnorma. Det har ført til ein auke i registrering og kartlegging dersom barnet har utfordringar. Borns ressursar får ikkje same merksemd. Forfattaren meiner konseptet tidleg innsats er bra, men det må definerast betre. Det unike i barndommen forsvinn gjerne i slike velmeinande forsøk på å få inn ei likskapsnorm.

Boka trekkjer inn Merleau-Ponty, Pippi Langstrømpe og personalet i barnehagen og set teksten inn i ein barnehagekvardag. Tilsette i barnehagen er opptekne av mangfald og ser god breidde i normalitet. Men dei torer òg å seie at alt ikkje er normalt, og at det må vere lov å vurdere det. Boka høver for alle som er interessert i born sin oppvekst.

Anmeldt av
Kristin Holte Haug
dosent ved Institutt for barnehage-
lærerutdanning ved OsloMet
kristihh@oslomet.no

Inga Marte Thorkildsen

Det vi så, var et svik mot barna. En ny retning for velferdsstaten

Vigmstad Bjørke (2023)
388 sider

En viktig bok om barn og traumer

Denne boka ønsker å skape faglig og politisk debatt om at traumer i oppveksten er et folkehelseproblem.

Forfatterens lange erfaring som politiker og hennes engasjement for sårbare barn i 25 år gir en innsikt som skiller boka fra andre barnevernsfaglige bøker. Den tidligere barne- og familieministeren skriver om hvordan velferdsstaten svikter barn som opplever traumer i barndommen, men kommer også med mulige løsninger. Forfatteren har en personlig fortellerstil, og boka er basert på samtaler med fagfolk og foreldre. Her er også solide henvisninger til forskning.

TRAUMER KOSTER

Hver dag påføres et stort antall norske barn traumer gjennom fysiske, psykiske og seksuelle overgrep i en oppvekst med rus, fattigdom og mangel på trygge relasjoner og kjærlighet. Barndoms-traumer er et folkehelseproblem, med store personlige og samfunnsmessige kostnader, ifølge forfatteren. Boka tar også opp hendelser i barnehagen som kan gi barn traumer. Et eksempel er barnehagen der ansatte skulle feste et hjerte ved siden av navnelappene til barna de likte godt (s. 101). Oppdagel-

sen de ansatte gjorde, var at to barn ikke fikk noe hjerte. Forfatteren kopler dette til forskning om kjærlighet i barnehagen og spør hvordan det kjennes for barn å tilbringe en hel dag i barnehagen – uten at en voksen ser spesielt på dem med kjærlighet.

OM SVIK OG HÅP

Boka forteller om voksnes svik mot barn, men gir også håp, fordi vi aldri før har visst mer om hva en utrygg oppvekst kan føre til (s. 7). Et eksempel på tema er traumeinformert praksis, som betyr å jobbe med trygge relasjoner i barnehage og skole og kompensere for tidligere erfaringer. Du kan også lese om programmet Robuste fagfolk, som handler om at barnehagefolk må snakke om det vanskelige og tørre å utvikle seg (s. 358). Denne boka bidrar til å utvide fagfolks kunnskap om hvordan vi kan hjelpe barn som sviktes av sine omsorgsgivere og av samfunnet. Boka utfordrer også våre følelser og holdninger til barn. Den egner seg i faglig refleksjon i personalgruppa og som kompetanseutvikling.

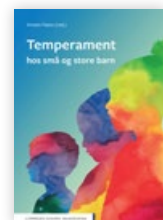
Maria Øksnes og
Tuva Schanke (red.)
Eldst
Cappelen Damm
Akademisk (2023)
256 sider

I den femte boken i serien Barndom i barnehagen presenterer nordiske forskere ny kunnskap om hvordan vi kan forstå de eldste barnas barnehageliv. Boka er konstruktiv og kritisk til vanter måter å forstå de eldste på. Boka tar opp temaer som de eldste barnas syn på barnehagen, barns interesser, lek, relasjoner og skoleforberedelser. Dette er en fagfeller-vurdert antologi.

Torjer Andreas Olsen
og Jill Abelsen Olsen
Samiske temaer og perspektiver i alle barnehager
Fagbokforlaget (2023)
120 sider

Boka gir kunnskap om ulike sider ved samisk samfunn, kultur, språk og historie og knytter det til praksisen og hverdagen i barnehagen. Du får tips til arbeidsmetoder og aktiviteter som kan styrke samisk språk og kultur. Tema er samisk mat, fortellinger, musikk-, kunst- og duodji-aktiviteter, samisk barnehagepedagogikk og foreldresamarbeid.

Kirsten Flaten (red.)
Temperament hos små og store barn
Cappelen Damm Akademisk
(2023)
152 sider

Dette er den første norske boken om temperament hos barn og unge. Boka har åtte bidragsyttere som skriver om alt fra hva temperament er, til temperament og kjønn, selvregulering og læring. Du får innsikt i hvorfor kjennskap til temperament er viktig, som for å forstå barns følelsesmessige reaksjoner. Hvert kapittel har refleksjonsoppgaver som kan brukes i personalgruppen eller i undervisningen.

Nadja Ben-Shams,
Jemimah Yombo Sigurdson
og Fatemeh Hesni
**Veiledning av
minoritetsforeldre**
Fagbokforlaget (2023)
82 sider

Denne boka gir deg gode råd og verktøy for hvordan du kan møte og veilede minoritetsfamilier. Boka tar opp utfordringer som familiehierarki, generasjonskonflikter, storfamilien, ensomhet, klær, kosthold, digitalisering og ulike typer omsorg i et kulturelt perspektiv. Eksemplene er fra familier som møter barnevernet, men boka er også nyttig for barnehagelærere.

Cathrine Bull Thorshaug
**Mangfold og dilemmaer i
barnehagen**
Fagbokforlaget (2022)
64 sider

Boka tar utgangspunkt i en barnehagelærers erfaringer med å jobbe i en flerkulturell barnehage i mange år. Her er konkrete eksempler fra dilemmaer i hverdagen knyttet til blant annet teater, turdag, klær, ulltøy, halal og bursdag. Boka er et fint utgangspunkt for refleksjon og inspirasjon.

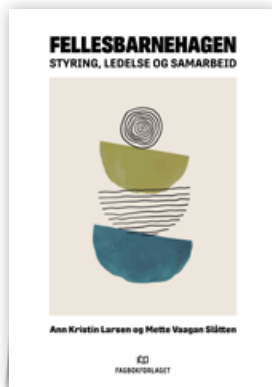

Espen Egeberg
Flere språk, flere muligheter
Cappelen Damm Akademisk
(2022)
324 sider

Dette er en håndbok i spesialpedagogisk tilrettelegging og flerspråklig læring i barnehagen og skolen. Boka handler både om barn med spesialpedagogiske behov med vekt på språkvansker og utviklingshemninger og om flerspråklige som trenger tilrettelegging. Boka inneholder nyere internasjonal forskning og erfaringer på områdene. Boka viser en arbeidsmodell som kan brukes for å tilrettelegge.

Anmeldt av
Kirsten Flaten
dosent i spesialpedagogikk ved
Høgskulen på Vestlandet
kirsten.flaten@hvl.no

Ann Kristin Larsen og Mette Vaagan Slåtten
**Fellesbarnehagen
Styring, ledelse og samarbeid**
Fagbokforlaget (2023)
230 sider

Ei bok om leiing og like moglegheiter

Ei bok om arbeidet som krevst for å skape gode vilkår for tilsette, foreldre og born i barnehagen.

Omgrepet fellesbarnehage viser til eit likeverdig tilbod med mål om å inkludere born i samfunnets fellesskap. Forfattarane ynskjer å fremje like moglegheiter i barnehage, og viser til samfunnsmandatet om å jamne ut sosiale ulikskapar i barnegruppa. Forfattarane ser på fellesbarnehagen som viktig i arbeidet med inkludering og demokrati i samfunnet vårt.

ORGANISERING

Dette er i stor grad ei bok om leiing, men boka gir innsikt i at ein leiar ikkje kan gjerne dette åleine, men er avhengig av både tilsette og overordna for å gjere jobben sin på ein god måte. Boka tar grundig for seg organisering av barnehage gjennom å vise til at politikarar tar avgjersler som det offentlege og byråkratiet skal formidle til praksisfeltet. Så dryp det vidare til eigar og leiar i barnehagen, som i samarbeid med personale, foreldre og born skal sørgje for at barnehagen følgjer opp.

Spesifikk klargjering av leiar sine oppgåver er umogleg å svare på, meiner forfattarane. Her vert det vist til at kjerneelement i leiing handlar om å få tillit frå personalet og at tilsette aksepterer leiaren sine handlingar og avgjersler. Samstundes ligg det autoritet og makt i leiarrolla, som må utøvast for å sørgje for at barnehagen fyller samfunnsmandatet.

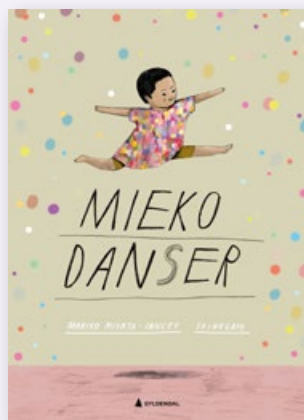
LEIARMODELLAR

Det er presentert fleire leiarmodellar, og dei dekkjer den mellommenneskelege rolla, rolla som informant, ressursforvaltar og den som tek avgjersler. Det viser den komplekse leiarrolla i barnehagen. Leiar er ofte tett på personale og born, men også med ei overordna og styrande rolle. I tillegg kjem samarbeid med eigar. Boka er retta mot studentar på leiarutdanningar. Kapitla kan lesast for seg og gje grunn for samtale i matpausen eller på personalmøte.

Agnes-Margrethe Bjørvand, førstelektor i nordisk litteratur og norskfaglig ansvarlig i barnehagelærerutdanningen ved Universitetet i Agder (UiA). agnes-margrethe.bjorvand@uia.no

Cecilie Dyrkorn Fodstad, førstelektor i norsk ved Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning (DMMH). Cecilie.Fodstad@dmmh.no

Mariko Miyata-Jancey og Skinkeape

Mieko danser

Gyldendal (2023)

Bildebok 3–6 år

48 sider

Å danse ballett er det beste Mieko vet. Etter sommerferien klipper hun håret kort og kjøper løse, ledige danseklær. Hun fryder seg over piruetter og hopp som den nye danselæreren, Tom, initierer, og hun oppdager en ny venn, Sofia, som gir smil som varmer. Så blir hun satt i gruppe med bare gutter.

Da oppleves magen som en «tung, seig klump som er umulig å hoppe med». Boka ender godt, og Mieko får skryt av Toms kjæreste, Christopher. Sofia spør om de kan øve på splitthopp sammen, og storesøster Sayaka svinger henne rundt og kysser henne på panna. Dette er en nydelig bok om det å selv akseptere og å aksepteres for den en er.

Hanna Albrektson

Oversatt av Mira Mack Omdahl

Hele fine jeg

Aschehoug (2023)

Bildebok 0–2 år

24 sider

De aller yngste fortjener bøker som både er gode og solide. Dette er en slik bok. Jeg-personen starter med å hilse på oss, og dermed er vi invitert med på en reise som handler om hva de ulike kroppsdelene kan si. Når føttene sier tramp, tramp og øynene sier blunk, blunk, blir vi automatisk invitert til å gjøre de samme bevegelsene som hovedpersonen. Til slutt er kroppen trøtt og kan si god natt til hele seg.

Hannah Mileman og Nora Dåsnes

Vesle vil også overnatte

Aschehoug (2023)

Bildebok 0–3 år

26 sider

Når Store skal overnatte, vil Vesle også det. Hos onkelen synger, bader og spiser Vesle mens katten til onkelen opererer som en parallellhistorie på oppslagene fram mot vendepunktet. Det skjer når Vesle skal overnatte hos onkelen og lengter hjem. Da kommer Pus til unnsetning. Detaljene i illustrasjonene og de gjenkjennbare rutine-gjør dette til en bok man kan lese om og om igjen med de yngste.

Kari Stai

Er det sant at

Samlaget (2023)

Bildebok 3–6 år

33 sider

Rakels pappa er i fengsel. Derfor slår krusedullene knute på seg når hun må lage farsdagskort på skolen. Den nye gutten i klassen, Mikal, sitter også under pulten uten å skrive kort. For Rakel blir livet lettere når hun har en å dele hemmeligheten sin med. Boka er rikt illustrert med mange tolkningsrom som kan åpne for spennende samtaler.

Bjørn F. Rørvik og Camilla Kuhn

Ridderne tar gull

Cappelen Damm (2023)

Bildebok fra 4 år

56 sider

Middelalderen går mot slutten, og dermed kan nye tanker settes ut i livet. Sånn som hva jenter og kongelige kan gjøre. Prinsessen tar selv affære og stiller som «Den hemmelige ridderen» i den store turneringen i Klampenborg hvor hun vinner magnetprøven. Gjør klar for turnering, riddere, pomp, prakt og mye moro – og en bok som kan leses over flere dager.

Vi setter en prislapp på barns psykiske helse

Lav bemanning i barnehagen kan føre til at barnehagelærerne ikke klarer å fange opp alvorlige hendelser som skjer i barnets liv, som overgrep og omsorgssvikt.

Pernille på 3 år sitter alene i gangen og gråter. Det er for få folk på jobb i barnehagen, og de ansatte har nok med å komme seg gjennom daglige gjøremål. Det fører til at Pernille blir sittende alene.

Denne praksisfortellingen viser dessverre realiteten i dagens barnehager.

BRUTALE KONSEKVENSER

For lav bemanning i barnehagen kan i ytterste konsekvens føre til at vi ikke fanger opp alvorlige hendelser som skjer i barnets liv. Pernille kan ha opplevd overgrep, omsorgssvikt eller mistet noen nære, men dette får vi ikke svar på, fordi vi er altfor opptatt med å komme oss igjennom barnehagehverdagen. Vi er slitne, og Pernille er sliten.

Det er stadig flere som sliter psykisk i dagens samfunn. Skal barnehagene arbeide forebyggende, må vi ha høyere bemanning slik at vi kan se og møte alle barn og deres følelser.

Barnehagelæreryrket er et av landets viktigste yrker. Vi har et samfunnsmandat og må gjøre jobben vår i tråd med styringsdokumenter som rammeplanen for barnehagen og barnehageloven. Vi må være tilstedeværende voksne, som bidrar til at barna får en god barndom, samtidig som vi skal forberede barna på fremtiden. For å klare denne viktige oppgaven, må vi ha nok ansatte på jobb i barnehagen, slik

Stine Slåen

barnehagelærer i Grashoppa barnehage i Bamble kommune, nyutdannet fra Universitetet i Sørøst-Norge, campus Porsgrunn
stinehslaaen@outlook.com

Emma Livakovic

barnehagelærer i Espira Kulturstien barnehage i Skien, nyutdannet fra Universitetet i Sørøst-Norge, campus Porsgrunn
emmalivak@outlook.com

Vanja Holm Bergmann

nylig utdannet barnehagelærerstudent ved Universitetet i Sørøst-Norge, campus Porsgrunn
vanja.h.b@hotmail.com

”

Skal barnehagene arbeide forebyggende, må vi ha høyere bemanning slik at vi kan se og møte alle barn og deres følelser.

at alle barn blir sett og møtt der de trenger det.

HØYT SYKEFRAVÆR

Sykefravær i barnehagene økte med 12 prosent fra januar til med april 2022, viser tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB). Årsakene er flere, og en av dem er utbrenthet som følge av lav bemanning, ifølge historier fra barnehageoppør.no. Barn som opplever stort sykefravær blant personalet, vil oppleve at tryggheten forsvinner. John Bowlby er en anerkjent forsker innenfor tilknytningsteori hos barn, og han mener at utrygge relasjoner hos barn kan føre til utfordringer med psykisk helse senere i livet. Derfor mener vi at bemanningen i barnehagen må øke, så vi kan skape gode relasjoner og trygg tilknytning til barna.

Vi har selv erfart at nok ansatte i barnehagen gir lavere sykefravær. Det er fordi vi gir hverandre mer rom, det blir bedre fordeling av arbeidsoppgaver, og vi får muligheten til å bli bedre kjent. Dette bidrar til et positivt arbeidsmiljø. I perioder med lav bemanning har vi erfart at flere blir sykemeldt i lengre perioder på grunn av utbrenthet. Det har påvirket kvaliteten i barnehagen, og jobben kan minne om et slags samleband, der vi bare forsøker å komme oss gjennom dagen.

290 MILLIARDER I ÅRET

Vi brukte 290 milliarder kroner på å hjelpe mennesker med psykiske problemer i 2019, ifølge tall fra Helsedirektoratet. Full bemanning i barnehagen vil koste staten rundt 14 milliarder kroner per år, ifølge

BRUTALT: For lav bemanning i barnehagen kan i ytterste konsekvens føre til at vi ikke fanger opp alvorlige hendelser som skjer i barnets liv, mener de nyutdannede barnehagelærerstudentene. Illustrasjonsfoto: Adobe Stock

barnehage.no. Vi forstår ikke hvorfor høyere bemanning i barnehagen da blir nedprioritert. I en ønsket situasjon med full bemanning i hele åpnings-tiden kunne hverdagen for Pernille vært slik:

Pernille (3) sitter alene i gangen og gråter. En voksen oppdager raskt Pernille og setter seg ned ved siden av henne og sier: «Jeg ser du er lei deg, hva er det som har skjedd?» Pernille har en trygg relasjon til den voksne. Sakte, men sikkert begynner hun å fortelle. Hun forteller om overgrep hjemme.

Lav bemanning i barnehagen vil i ytterste konsekvens føre til at barn som ikke blir sett, kan komme til å slite med psykisk helse senere i livet. Vi setter rett og slett en prislapp på barns psykiske helse.

Første steg – fagtidsskrift eller glanset magasin med gladsaker fra barnehagen?

Det er viktig at Første steg skriver om de faglige og etiske dilemmaene barnehagelærerne stilles overfor ved bruk av programmer og ikke bare lager ukritiske gladsaker.

I barnehagesektoren har det vært en utvikling mot at programmer laget av eksterne aktører har satt dypere og dypere spor i barns hverdagsliv og i barnehagelærernes profesjonsutøvelse. Når slike programmer får medieoppmerksomhet, er det ofte gjennom gladsaker der de kritiske perspektivene er fraværende. Det typiske er en-kilde-saker der begeistrede tilhengere av det aktuelle programmet er de som kommer til orde. Ofte bærer slike saker mer preg av lanseringsjournalistikk enn av å være et resultat av gravende og kritisk journalistikk.

Med dette bakteppet får Utdanningsforbundets tidsskrifter en desto viktigere funksjon som alternativ til allmennmediaene. Da er det spesielt viktig at tidsskriftene belyser de faglige og etiske dilemmaene lærerprofesjonen stilles overfor i møte med programmene. Første steg har et spesielt ansvar overfor barnehagebarn og barnehagelærere. De har også en gylden mulighet til å bruke sine ressurser til å avdekke hvilke maktallianser og økonomiske interesser som ligger bak, og hva som er de pedagogiske konsekvensene av at et stort antall programpakker finner veien inn i barnehagen.

KRITISKE SPØRSMÅL ER FRAVÆRENDE

Derfor har jeg sett med uro på hvilken retning Første steg har tatt de siste årene. I mange av sakene som presenteres, er det

Solveig Østrem

professor i pedagogikk ved OsloMet – storbyuniversitetet og medlem i Lærerprofesjonens etiske råd
solveigo@oslomet.no

„Slik jeg leser saken, er dette ren lanseringsjournalistikk for programmet *Psykologisk førstehjelp*. De kritiske perspektivene er fraværende.

lite som vitner om ambisjoner om å være et fagtidsskrift for barnehagelærere; de kunne like gjerne vært hentet fra et hvilket som helst glanset magasin med gladsaker om barn.

Et eksempel er en sak med tittelen I denne barnehagen snakker de ansatte om følelser hver dag (Kjersti Salvesen, 9. oktober 2023), som inngår i en artikkelserie om barns følelser. Slik jeg leser saken, er dette ren lanseringsjournalistikk for programmet *Psykologisk førstehjelp*. De kritiske perspektivene er fraværende. Det stilles ingen spørsmål om hva et program som dette har i barnehagen å gjøre, eller om dette er fornuftig prioritering av penger og personalressurser. Det er heller ingen spørsmål om hvordan barnehagelærerens profesjonalitet utfordres når en barnehageeier «innfører» et slikt program, og hvilket syn man har på barnehagelærerutdanningen hvis man mener barnehagelærere må kurses i røde og grønne tanker for å «finne et språk for følelser». Det vies heller ingen plass til

noen av dem som har ytret seg kritisk til programmet. Kritikken går blant annet ut på at prinsipper fra individualterapeutisk praksis blir et allment forebyggingsiltak, og at terapeutiske teknikker flyttes ut av terapirommet og inn i barns hverdagsliv (se Ida Holth og Ole Jakob Madsens kapittel i boka *Problembarna* fra 2019). Det bør være velkjent for redaktøren for Første Steg at programmet er omdiskutert, så hvorfor står det ikke noe om dette i artikkelen?

Det samme gjelder en artikkel der redaktør Line Fredheim Storvik presenterer tips til hvordan du kan møte barnas følelser på en god måte, basert på et opplegg kalt «emosjonsfokuseret terapi» (EFT). Det stilles ingen kritiske spørsmål, verken til selve programmet eller til hvorfor barnehagelærere trenger slike standardløsnin-

UHELDIG ROLLEBLANDING

En kritisk presse skal være fri og uavhengig. For en tid siden fikk jeg spørsmål om

FÅR KRITIKK: Første steg bør bruke sine ressurser til å avdekke hvilke maktallianser og økonomiske interesser som ligger bak programpakker som finner veien inn i barnehagen, mener artikkelforfatter Solveig Østrem.

jeg kunne stille til intervju i forbindelse med en artikkel i Første steg. Henvendelsen kom fra en firmaadresse, avsenderen titulerte seg som «forfatter/journalist/kommunikasjonsrådgiver/EQ-terapeut under utdanning», og nederst i e-posten stod det: «Følg meg gjerne på bedriftssiden min», med en lenke til denne nettsiden. Dette framstår som en uheldig rolleblending hos en journalist i Første steg. Å være journalist og kommunikasjonsrådgiver samtidig er i seg selv problematisk. Det er også spesielt at journalisten presenterer seg som «EQ-terapeut», og folgelig har interesser knyttet til et bestemt konsept innenfor tematikken saken skulle handle om. Disse innvendingene formidlet jeg også direkte til redaktøren. Jeg fikk til svar at hun var klar over frilansjournalistens ulike roller, at de «har en kontinuerlig diskusjon om det i forhold til sakene hun skriver for Første steg». Hun forsikret meg om at hun tar problemstillingen «på største alvor». Det er betryggende at redaktøren ser dilemmaet, og at hun tar ansvaret som ligger i redaktørplakaten seriøst. Rolleblendingen bidrar like fullt til å sette artikkelserien om følelser i et uheldig lys.

ET DEMOKRATISK PROBLEM

Kritisk journalistikk er en bærebjelke i et demokratisk samfunn. Det er et demokratisk problem dersom mediene slutter å gå faglige og politiske allianser, økonomiske prioriteringer og forvaltning av fellesskapets ressurser etter i sømmene. Det er et problem for barn som samfunnsborgere om prinsippene som gjelder for en fri, uavhengig og kritisk presse er svakere til stede innenfor saksområder som omfatter barn. Barn er i en utsatt posisjon, og de blir enda mer utsatt dersom de kritiske perspektivene ikke får nok plass når spørsmål knyttet til barnehagepedagogikk og barns hverdagsliv i barnehagen tematiseres. Derfor har Utdanningsforbundet et spesielt ansvar for hvordan de utvikler sine fagtidsskrifter.

Barnehager verden rundt

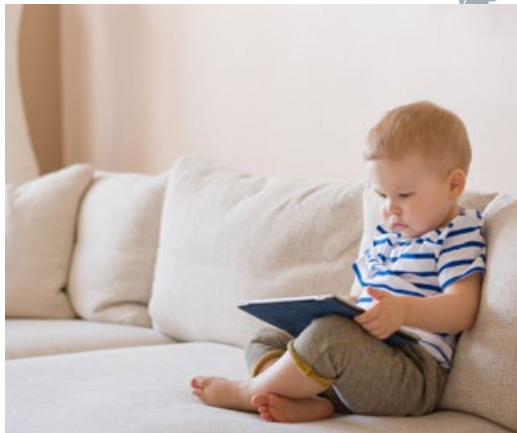
TEKST: LINE FREDHEIM STORVIK
FOTO: AFP/NTB OG ADOBE STOCK

1 SVERIGE

Barnehagelærere kritisk til nettbrett

NESTEN HALVPARTEN AV ALLE SVENSKE BARNEHAGELÆRERE (47 PROSENT) er imot at svenske barnehager må jobbe med digitalisering, viser en undersøkelse det svenske fagbladet Förskolan har gjort blant 1511 barnehagelærere. De som er imot, mener barna er for små, at det er viktigere med sosialt samspill, at barns språk- og taleutvikling blir dårligere, og at det mangler forskning på området. I

samme undersøkelse svarer 22 prosent at barna daglig bruker digitale verktøy som nettbrett eller digitale læringsplattformer i barnehagen, mens 43 prosent bruker det hver uke. 5 prosent bruker det aldri. (Förskolan)

2 ØSTERRIKE

Tid for en blund

Barna er klare for litt søvn og en rolig stund i sovesalen. De går i den kommunale barnehagen i rådhuset «Sandleiten» i Wien. Året er 1930. Foto: Marianne Bergler (NTB)

3 UKRAINA

Gjenoppbygde barnehagen etter bombing

Barnehagelærere sammen med barn i Ruta barnehage, som er bygd opp igjen etter at den ble ødelagt av russiske bomber.

Det er Litauen som har gitt penger til gjenoppbyggingen av barnehagen. (NTB)

4 DANMARK

Færrest toåring i danske barnehager

87 prosent av danske toåring går i barnehage, og det er lavest i Skandinavia. Andelen i Sverige er 92 prosent, mens den i Norge er på 94 prosent, ifølge OECD-rapporten Education at a Glance. Gjennomsnittet for OECD er på 43 prosent. (regjeringen.no)

5 SPANIA

Streiker for mer penger til barnehagen

Lærere i skoler og barnehager i Barcelona markerte sin misnøye mot utdanningspolitikken med en dags streik i høst. De krever mer penger til barnehager, skoler og høyere utdanning for å heve kvaliteten. For at de skulle få lov til å streike i en dag, satte regjeringen blant annet et krav om at det skulle være en leder på hver institusjon og minst en lærer på tre klasserom i grunnskoler og videregående skoler og minst 50 prosent ansatte i barnehagene. (NTB)

«Ann Mari, Ann Mari, kom og se. Saman e jo helt vanlige folk!»

Dette sa et barn til meg da vi var på et museum for å bli kjent med samenes historie.

Vi besøkte museet etter å ha jobbet med å bli kjent med samisk kultur over en lengre periode.

Det var da jeg skjønnte at selv med de aller beste intensjoner, så hadde jeg ikke klart å formidle samisk kultur og historie på en inkluderende måte. Jeg hadde bidratt til et «vi og dem».

ET MØRKT KAPITTEL

Sannhets- og forsoningskommisjonen har gjennomført en historisk kartlegging som beskriver norske myndigheters politikk og virksomhet overfor samer, kvener og skogfinner, og undersøkt ettervirkningene av fornorskningspolitikken i dag. Kommisjonen konkluderer med at: «Fornorskningspolitikken fikk alvorlige konsekvenser for samer, kvener og skogfinner. Nedvurderingen av samisk, kvensk og skogfinsk språk og kultur førte til språk- og kulturtap og også kunnskapsløshet om gruppene i befolkningen.» Lærerne i skoleverket var frontsoldater i myndighetenes fornorskningpolitikk. Det er et mørkt kapittel i lærerprofesjonens historie.

Utdanningsforbundet har en plikt og et historisk ansvar for å bidra til forsoning, ved å både beklage den urett som norske lærere har påført den samiske, kvenske og skogfinske befolkningen, og ved å anerkjenne konsekven-

sene av den fornorskingsprosessen lærerne har vært en del av. Av dette følger det også en forpliktelse til å arbeide aktivt for at barnehagen og skolen skal være en arena for revitalisering av språk, levesett og tradisjoner.

BIDRA TIL FORSONING

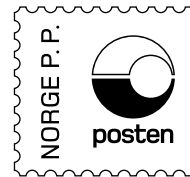
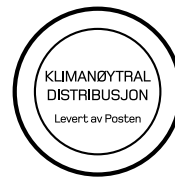
Barnehagen var i så måte ikke en del av denne historien, men må delta i fremtiden og forsoningsarbeidet. Kommisjonen har lagt frem flere tiltak som blant annet dreier seg om kunnskapsheving, styrking av kvensk og samiske språk, samt språkkompetanse og styrking av kultur og kulturkompetanse. Her kan barnehagen og vi barnehagelærere bidra. Vi må sørge for at historien om samer, skogfinner og kvener blir allemannseie, og vi må forme fremtiden sammen. Vi må søke kunnskap, vise interesse og videreformidle dette til barna i barnehagen. Det må ikke bare være en uke i februar, men det bør være en naturlig del av barnehagens hverdag. Det vil bidra til at barna tidlig lærer at «samer er helt vanlige folk», uten å måtte gå på et museum for å oppdage det. Ingen kan vedta en tilstand av forsoning, det må vises i handling.

Vi må sørge for at historien om samer, skogfinner og kvener blir allemannseie.

Ann Mari Milo Lorentzen

avtroppende leder for Kontaktforum barnehage og nyvalgt 1. nestleder i Utdanningsforbundet
annmarimilo.lorentzen@utdanningsforbundet.no

Returadresse:
Første steg
Utdanningsforbundet
Postboks 9191 Grønland
N-0134 Oslo

OSLO KONGRESSENTER • 25.-26. APRIL, 2024

NORDISKE IMPULSER 2024

LÆRING PÅ BARNEHAGEVIS

Til Nordiske Impulser 2024 har vi invitert noen av de klokeste fagfolkene i Norden for å ta læringsbegrepet tilbake til barnehagen. Vi stiller spørsmålet: Hva er læring på barnehagevis?

Kristin Danielsen Wolf • May Britt Drugli • Anna Palmer • Per Brodal • Margareta Öhman
Hillevi Lenz Taguchi • Charlotte Lunde • Martin Eia-Revheim • Kjetil Steinsholt • Jan Kampmann

Påmelding: www.utviklingsforum.no • post@utviklingsforum.no

